

روزنامه رسمی کشور شاهنشاهی ایران

شامل: متن قوانین - تصویبنامه ها - صورت مفصل مذاکرات مجلس شورای ملی
اخبار رسمی - فرامین - انتصابات - آئین نامه ها - بخش نامه ها - آگهی های رسمی و قانونی سؤالات -

شماره تلفن: ۸۸۹۴-۸۸۹۵ - ۸۸۹۶-۵۴۴۸

سال چهارم - شماره ۱۰۲۰

صفحه ۲۳۴۱

۵ شنبه ۲۸ مرداد ماه ۱۳۲۷

میر: سید محمد باشمی

دوره پانزدهم قانونگذاری

شماره مسلسل ۱۶۰۶

روزنامه یومیه

فهرست مندرجات

- ۱ - صورت مشروح مذاکرات نود و چهارمین جلسه دوره پانزدهم از صفحه ۱ تا ۸
- ۲ - قانون « » ۶
- ۳ - تصویبنامه « » ۶
- ۴ - آگهی های رسمی « » ۹

مذاکرات مجلس

جلسه ۹۴

صورت مشروح مذاکرات مجلس روز ۱ شنبه بیست و سوم مردادماه ۱۳۲۷

فهرست مطالب:

آقای مکی نسبت به رخصی آقای صادقی و آقای اسلامی راجع به تصحیح صورت مذاکرات و آقای متمدن دماوندی دو باب اختصار صورت مجلس تذکره دادند و صورت مجلس تصویب شد.

آقای آشتیانی زاده باقرات اصل نهم و اصل بیست و یکم قانون اساسی گفتند بجزر و عتف بکانون وانندگان راه آهن وارد شدند و انانیه آنرا غارت کردند و جمعی را مجروح نمودند و سپس با ذکر داستانی از امام بلخ گفتند برای حفظ اساسی مشروطیت و مال و جان مردم باید از این تجاوزات جلوگیری شود.

آقای عدل وزیر مشاور گفتند مجاری قانونی باز است متظلمین مراجعه کنند رسیدگی میشود درینموقع ورود دردستور اخذ فرمای و گزارش عفو عمومی قرائت گردید.

آقای ملک مدنی با توضیحاتی گفتند باید این قانون شامل تمام مملکت شود و دولت عفو هر کس را لازم بداند بمجلس پیشنهاد نماید.

آقای وزیر دادگستری قسمت پیشنهاد عفو اشخاص را بمجلس قبول نمودند ولی شمول قانون را بر تمام مملکت ضروری ندانستند.

آقای دکتر اعتبار پیشنهاد فوریت دوم نمودند. ماده ۷۴ نظامنامه قرائت شد.

آقای بین اسفندیاری گفتند برای حفظ مصالح

- ۱ - تصویب صورت مجلس
- ۲ - تقدیم سه فقره لایحه از طرف آقایان وزیر جنگ - وزیر اقتصاد ملی - وزیر پست و تلگراف
- ۳ - بقیه مذاکره در اطراف لایحه عفو مجرمین سیاسی آذربایجان و زنجان
- ۴ - موقع و دستور جلسه بعد - ختم جلسه.

مجلس یکساعت و ۳۰ دقیقه قبل از ظهر بریاست آقای رضای حکمت تشکیل گردید

۱ - تصویب صورت مجلس

صورت مجلس جلسه قبل را آقای صدرزاده (منشی) بشرح زیر قرائت نمودند

یکساعت و نیم قبل از ظهر روز پنجشنبه ۲۱

امرداد مجلس بریاست آقای رضا حکمت تشکیل و صورت جلسه پیش قرائت گردید.

اسامی غائبین جلسه گذشته که ضمن صورت مجلس خوانده شده است:

قائمین با اجازه - آقایان: دکتر بقائی - کشاورز صدر - فولادوند - عبدالله و توق - نورالدین امامی - اورنگ - محمد ذوالفقاری - دکتر معظمی - ناصر ذوالفقاری - دکتر آشتیانی - بهار - امیر نصرت

اسکندری - امامانی - دکتر مجتهدی - دکتر امینی - نیک پور - امامی اهری - اسدی - حاج امین - بانامانقلیچ - احمد فرامرزی

غائبین بی اجازه - آقایان: محمد حسین صولت

قشقای - ظفری - شادلو - سلطان المصباح - غضنفری - کامل ماگونی - نراقی - گرگانی - محمدعلی مسعودی - امیر تیمور - آصف - حسین و کیل - شهاب خسروانی -

دکتر مصباح زاده - شریف زاده - بوداغبان - عباسی - دکتر ملکی - صاحب دیوانی - نیک بی - صفا امامی - دکتر دفتری - کهید

دیر آمدگان با اجازه - آقایان: سلطانی - ایلخان - دکتر طباطبائی - افغسی - شریعت زاده

دیر آمدگان بی اجازه - آقایان: بیات - مهندس رضوی - حسن اکبر - عزیز زنگنه - معین زاده

دکتر راجی - تولبت - آقاخان بختیار - منصف - فرامرزی - قوامی - مسعود تابتی - خویبلی

کلی کشور از شمول قانون نسبت به بازماندگان منصرف شده و پیشنهاد سابق خود را مسترد میدارند بفرموده دوم گزارش اخذ رأی و تصویب شد.

آقای نوری پیشنهاد کفایت مذاکرات نمودند و پیشنهادات قرائت گردید.

آقای خسرو هدایت پیشنهاد نمودند مقصرینی که خاک ایران را ترک رده اند مشمول مرور زمان نباشند.

مخبر کمیسیون پیشنهاد را صحیح ندانستند پیشنهاد مذکور اخذ رأی و تصویب شد.

آقای تقی زاده پیشنهاد نمودند دولت در ظرف یکماه فهرست اسامی کسانی که عامل مؤثر یا از رؤساء بوده اند بدهد. غیر از فراریها همه عفو شوند و سالهای ۲۴ و ۲۵ در قانون ذکر شود.

آقای نوری مخالف بودند و توضیحاتی دادند. پیشنهاد تصویب شد.

آقایان حائری زاده و منگی و آشتیانی زاده هم پیشنهاد نمودند که قانون ۲۳ اردیبهشت ۲۱ مربوط به احکامات ارتش لغو شود و آقای حائری زاده در شماره توضیحاتی داده و قانون مذکور را قرائت نمودند.

آقای سزاوار مخبر کمیسیون گفتند جای این پیشنهاد در این قانون نیست.

آقای نخست وزیر با اشاره بقانون مجازات تجار بیگانه گفتند تصویب این پیشنهاد بدون مطالعه مصلحت نیست.

آقایان حائری زاده و حسین منگی پیشنهاد نمودند کسانی که در محاکم نظامی محکوم شده یا میشوند میتوانند تقاضای فرجام کنند و توضیح دادند که محکومین باید حق تميز داشته باشند.

آقای حاذقی مخالف بوده گفتند لغو یا وضع قانون باید مطالعه انجام شود و معتقد بودند مذاکرات در اطراف این قانون کافی است.

آقای وزیر دادگستری گفتند لایحه مخصوصی در نیابت تهیه شده و بمجلس شورای ملی تقدیم خواهد شد.

سه ربع بعد از ظهر جلسه ختم و بروز یکشنبه موکول دستور عفو عمومی مقرر گردید.

رئیس - آقای سزاوار نسبت بصورت مجلس فرمایشی دارید؟ آقای اردلان نسبت بصورت مجلس اعتراضی دارید؟

اردلان - بلی عرض کنم که این صورت جلسه که منشی محترم قرائت فرمودند مربوط بروز پنجشنبه بود و آقای آصف را غائب بی اجازه فرمودند در صورتیکه جلسه ما قبلش روز سه شنبه ما برخصی ایشان رأی دادیم این را خواهش میکنم بفرمائید اصلاح شود.

رئیس - اصلاح میشود دیگر نظری نسبت بصورت مجلس نیست؟ آقای دکتر اعتبار.

دکتر اعتبار - آقای سلطان العلماء را اینجا غائب بدون اجازه میخوانند در صورتیکه ایشان بوسیله بنده کسب اجازه کرده بودند و بنده هم عرض کردم.

رئیس - هر يك از نمایندگان که اجازه قانونی داشته باشند در صورت مجلس هم اگر ذکر شده باشد این البته اصلاح میشود. آقای مفوی.

صفوی - آقای فرامرزی را غائب بی اجازه نوشته بودند در صورتیکه ایشان مریض بستری هستند.

رئیس - اصلاح میشود دیگر نظری نیست؟

اعزاز نیک پوی - بنده را غائب بی اجازه نوشته اند در صورتیکه با کسب اجازه از مقام ریاست بواسطه کسالت بوده.

رئیس - اصلاح میشود آقای آشتیانی زاده نظری دارید؟

آشتیانی زاده - در صورت مجلس جوابی که جناب آقای وزیر مشاور نسبت باخطار بنده فرمودند ذکر نشده در صورتی که جواب ایشان نه منقطع بود و نه مورد تصدیق هم واقع شد و مجلس این جواب را منقطع تلقی نکرد.

رئیس - میگویند در صورت مجلس ذکر شده آقای ارباب مهدی.

ارباب - اگر صورت مجلس بیبستگی حاوی مذاکرات مجلس باشد يك قسمت از آن حذف شده است بنده يك عرابی کردم يك پیشنهادی دادم راجع باملاک مرحوم دوست محمدخان بلوچ هیچیک از این مذاکرات ذکر نشده است.

رئیس - مکرر گفته شده که این صورت مجلس حاوی مذاکرات مختصر و خلاصه است.

ارباب - مختصر هم ذکر نشده.

رئیس - آن پیشنهاد هم که وارد نبود و بی مورد بود تمام مذاکرات در صورت مشروح و مفصل هست. آقای حائری زاده نسبت بصورت مجلس فرمایشی دارید؟

حائری زاده - پیشنهادی که بنده داده بودم و بیانی که آقای حاذقی کردند روی عرابی بنده تعریف شده بنده میخواستم از ماده ۱۰۹ استفاده بکنم و بده عرض میکنم.

رئیس - دیگر نظری نیست نسبت بصورت مجلس؟ (گفته شد خیر) صورت مجلس جلسه قبل تصویب شد.

عبدالقدیر آزاد - آقای رئیس خطار قانونی دارم.

رئیس - بر طبق چه ماده ای؟

عبدالقدیر آزاد - بر طبق ماده سه قانون محاکمه وزراء.

رئیس - بفرمائید.

عبدالقدیر آزاد - ماده سوم قانون محاکمه وزراء در هر يك از موارد مزبوره در ماده قبل رئیس مجلس شورای ملی در ظرف يك هفته نوشتهجات و اسناد و مدارک موجوده راجعه بانها را بکمیسیون عرابی مجلس ارجاع می نمایند کمیسیون مزبور مکلف است در ظرف ۱۰ روز تحقیقات بدوی را بعمل آورده خبر خود را دائر بلزوم یا عدم لزوم ادامه تحقیقات بر رئیس مجلس شورای ملی تقدیم نماید عرض کنم که مطابق ماده سوم اگر از طرف یکی از نمایندگان مجلس شورای ملی اعلام حرمی بیکی از وزیران یا نخست وزیر شد بایستی در ظرف ۱۰ روز کمیسیون عرابی خبر خودش را راجع ب تحقیقاتی که کرده است بمجلس شورای ملی تقدیم نماید. آقایان خاطر دارند بنده در حدود یکسال است با آقای قوام السلطنه اعلام جرم کرده ام در این مدت یکسال هیچ چوه کمیسیون

هر ایش تحقیقاتی راجع بموضوع اعلام جرم من بعمل بیاورده است و نتیجه تحقیقات خود را بمجلس تقدیم نکرده است در صورتیکه موادی را که من در اعلام جرم خود ذکر کردم دهنده فرموده است و غیره آن...

رئیس - آقای آزاد این اعلامی که میفرمائید خطار نیست، اظهاری در مجلس نشده است خطار مطابق نظامنامه باید باشد.

آزاد - ... مجلس مخالف وظیفه خودش رفتار کرده است کمیسیون عرابی در ظرف ۱۰ روز بایستی تحقیقات بکند الان یکسال است همینطور مانده است بنده میخوام پیشنهاد بدهم.

رئیس - پس باید يك تخلفی از نظامنامه شده باشد.

دهقان - کمیسیون عرابی یکسال است کار خودش را نکرده.

مکی - بنده دفاع میکنم.

آزاد - کمیسیون عرابی بایستی در ظرف ۱۰ روز این عمل را بکند نکرده است بنده میخوام توضیحات بدهم، عرض کنم بنده ۱۰ فقره اعلام جرم کردم با آقای قوام السلطنه که ۲ فقره آن راجع به ۱۳۲۱ بوده است و ده فقره آن راجع به دوره اخیر زمامداری ایشان این موارد جرم من چند فقره اش در مجلس مطرح شده است و مجلس شورای ملی درباره آنها رأی داده است باین که مجلس شورای ملی در باره بعضی از موارد اعلام جرم من معذرت کمیسیون عرابی هیچ وجه من الوجوه توجه نکرده است یکی از موارد اعلام جرم من مخالفت آقای قوام السلطنه بوده است با قانون آذر ۱۳۲۳ راجع بنفت که در این زمینه مجلس قانون وضع کرده است و من بازالا جهت تذکر برای آقایان میخوام.

ماده واحده: الف - نظر باینکه آقای نخست وزیر با حسن نیت و در نتیجه استنباط از مفاد ماده دوم قانون ۱۱ آذر ۱۳۲۳ اقدام بدانکاره و تنظیم موافقت نامه مورخ ۱۵ فروردین ماه ۱۳۲۵ در باب ایجاد شرکت مختلط نفت ایران و شوروی نمودند و نظر باینکه مجلس شورای ملی ایران استنباط مزبور را منطبق بامدلول و مفهوم واقعی قانون سابق الذکر تشخیص ننیده... در اینجا البته آقایان خطار دارند که در موقعیکه ما میخواستیم ماده واجده را تصویب بکنیم یکمده از طرفداران آقای قوام السلطنه جلو در ورود مجلس را گرفتند و این حسن نیت را در آنجا گنجانند ولی با همه اینحال مجلس شورای ملی در این جا تصدیق کرده است که این استنباط آقای قوام السلطنه با قانون آذر ۱۳۲۳ منطبق نیست پس بنابراین تخلف آقای قوام السلطنه از قانون آذر ۱۳۲۳ را مجلس تصدیق کرده است این یکی از موارد اعلام جرم بنده بوده که مجلس شورای ملی در این زمینه قانون وضع کرده است باینکه آقایان میدانند که جرم دو قسم واقع میشود یکی با سوء نیت و با تهیه مقدمات قبلی ....

رئیس - آقای آزاد این فرمایشات را خواهش میکنم موکول کنید بوقت دیگر این از حدود نظامنامه خارج است.

آزاد - پس اگر اجازه میفرمائید در جلسه

دیگر حق من محفوظ باشد بنده این توضیحات را فقط میخواستم تذکر بدهم که کمیسیون عرابی مدت یکسال است این اعلام جرم را با اینکه اول هم مواد او را مجلس شورای ملی تصدیق کرده است مجرم بودن قوام السلطنه را تصدیق کرده است (یکی از نمایندگان - کجا؟) این قانون هست یکی هم يك تبصره است راجع بتصویب نامه ها که مجلس شورای ملی تصویب نامه های آقای قوام السلطنه را تأیید نکرده است این قانونی است که خود آقایان وضع کرده اید.

مکی - اجازه بفرمائید چون بنده مخبر کمیسیون هستم...

رئیس - موردی ندارد بعنوان خطار ایشان صحبت کردند و وارد نبود چند نفر از آقایان نطق قبل از دستور تقاضا کرده اند اگر آقایان موافقت وارد دستور شویم آقای نخست وزیر هم حضور یافته و فرمودند برای استیضاح حاضرند برای روز پنجشنبه تقاضا دارند که استیضاح بعمل آید اینست که اگر مجلس هم موافق است قرار استیضاح روز پنجشنبه داده بشود.

اردلان - آقای رئیس کدام استیضاح؟

نخست وزیر - برای هر دو استیضاح.

رئیس - آقای رفیع.

رفیع - استیضاح، سؤال یکی از وظائف همه آقایان نمایندگان است ولی در صورتی است که يك لوابیح مهمی در دستور نباشد ما الان بودجه را در دستور داریم، لایحه عفو عمومی داریم (صحیح است) پیشنهاد آقای اردلان هم برای آن قانون مالیاتی تمام معطل است حالا آمدیم دولت را استیضاح کردیم پس از این استیضاح دراز این قال و مقالها تمام این لوابیح عقب میماند بعقیده من تمام آقایان استیضاح کنندگان موافقت بفرمائید تاروز ۷ شهریور ۹ شهریور روز استیضاح را معین بکنند که ما این لوابیح را تا آن روز بگذرانیم (صحیح است)

اردلان - بنده هم عرضی ندارم.

رئیس - آقای عباس اسکندری.

عباس اسکندری - اصولا موضوعیکه مورد استیضاح بنده از جناب آقای نخست وزیر است بنده تصور میکنم از تمام کارهای این حکومت اهمیتش بیشتر است (صحیح است) و در همان روزهای اول هم بنده تصور میکردم که ایشان هم... (مهندس رضوی - مطر شده است استیضاح؟) خیر.

دهقان - مقدمه است.

رئیس - خیر روز استیضاح را باید مجلس معین بکند.

عباس اسکندری - ۰۰۰۰ با حاضر جوابی و حسن فریبه ای که دارند همانطور که آقایان موافقت نشان هم اظهار میکردند بلافاصله برای جواب استیضاح حضور بهم رسانند روز بیست و نهم مرداد آخرین روز مدت قانونی استیضاح است و بنده تصور میکنم باینکه ممکن است از نظر معالجه جناب آقای رفیع و آقایان پیشنهاد کرده باشند ولی باید دید که اگر مجلس این حق قانونی را که نظامنامه معین کرده و حداکثر آنرا هم برای یکماه معین کرده است آمدوبرای یکمده مدت جواب را اضافه کرد بعدا نتیجه

این میشود که میگویند بجای دوره ۱۰ در دور ۶ ماهه بایستیم و جواب میدهم و مجلس رأی میدهد و در حقیقت اصل موضوع استیضاح که حق اقلیت مجلس است این از بین میرود (صحیح است) اگر در روز ۲۹ مرداد دولت جواب نرانداده باشد طبق سوابق مجلس شورای ملی دولت منزل است چرا؟ از برای این که استیضاح منتهی میشود برای اعتماد مجلس سؤال نیست که دو ماه سه ماه هم بشود جواب نداد و اگر دولت حاضر بعد از مدت یکماه رأی اعتماد خودش را از مجلس تحصیل نکند هملا نمی تواند بکارهای مملکتی رسیدگی بکند یعنی اکثریت ندارد و اگر ما قبول کردیم بادولت خودش یکماه بیشتر عقب بیندازد یا مجلس بیاید و موافقت بکند یا رأی بدهد که این را عقب بیندازد در نتیجه تنها حق اقلیتی که در مجلس است از بین خواهد رفت (صحیح است) بنده در استیضاحی که دادم هیچ نظری بر علیه اشخاص ندارم يك مطلب مهم مفید مملکتی است که بعقیده بنده این حق از ما فوت شده است و هر چه هم تأخیر بشود مضر است بنده مخالف با تغییر روز استیضاح هستم ولی در عین حال جناب آقای رفیع را يك مرد صالح و مفیدی برای مجلس میدانم ایشان از نظر مصالح سایر لوابیح میگویند اما بعقیده بنده از این موضوع مهمتر نیست.

رئیس - آقای نخست وزیر.

نخست وزیر - فرمایشی که فرمودند من چون امروز صدایم نمیرسد اجازه بفرمائید عرض بکنم عرض کنم دولتی که البته استیضاح شد هر چه زود تر باید جواب استیضاح را بدهد چون منتهی برای میشود برای اینکه مردم بدانند دولتی که عمل میکند مورد اعتماد اکثریت مجلس شورای ملی هست یا نیست (صحیح است) و همین طور که میفرمائید بنده هم نهایت سعی و کوشش را داشتم که هر چه زودتر جواب استیضاح آقای اسکندری داده بشود منتهی تصادف کرد بمطبلی که در حدود ۵ ادویش اصلا مجلس تعطیل بود بعد هم آقایان گرفتار این لایحه عفو آذر با بجان بودند که اهمیت داشت يك ماه مهلتش هم روز ۲۹ منقضی میشود و تقاضای بنده هم این بود که اگر اجازه بفرمائید روز پنج شنبه که روز ۲۸ است جواب داده شود (صحیح است) اما راجع با استیضاح آقای اردلان هم باید عرض بکنم که راجع باین موضوع یعنی کار ارز تصویب نامه ای صادر شده است و باید اجرا بکنیم ممکن نیست وضع ارز صادرات و واردات منسلک را لاعلی التعمین گذاشت (مکی - مگر مجلس نبود ماده واحده می آوردید در مجلس رأی میگرفتید) این از اختیارات هیئت دولت بوده است آقا روزی که استیضاح مطرح شد هر جوابی که لازم بود بنده میدهم عملی که دولت کرده است درست منطبق با قوانین است و در حدود اختیارات و در حدود قوانین شده است و این معنی هم که دولت کرده است بعقیده بنده یکی از اختیارات دولت است، یکی از بزرگترین خدماتی است که این دولت کرده و ممکن نیست که آقای اردلان اینجا مطالبشان را بگویند بعد بعنوان اینکه من حاضر نیستم استیضاح را بیان بکنم این موضوع عقب بیفتد بنده هیچ حاضر

نیستم که حرقم را نکوم استیضاحی شده است و بایستی هر چه زود تر بعمل بیاید و نتیجه اش و تصدیقی که مجلس گرفتند بنظر مجلس و همه میرسد و تکلیف همه مردم و صادرات و واردات مملکت روشن می شود.

رئیس - بفرحال بر طبق تقاضای آقای نخست وزیر چون روز ۵ شنبه ۲۸ است و ۲۹ موعده يك ماه تمام میشود برای استیضاح حاضر میشوند (نمایندگان - دستور) دستور لایحه فقهومی است آقای وزیر جنک.

اردلان - بنده عرضی دارم دو استیضاح است رئیس - گفتند برای هر دو استیضاح حاضرند.

اردلان - دوری باید گرفته شود.

رئیس - این امروز مورد بحث نیست.

اردلان - من میخوام از حالا عرض بکنم.

۲- تقدیم سه فقره لایحه از طرف آقایان وزیر جنگ و وزیر اقتصاد ملی - وزیر پست و تلگراف

وزیر جنگ - قانون دادرسی ارتش در ۱۳۱۸ از تصویب مجلس گذشته است و در این مدت مورد استفاده و آزمایش قرار گرفته و اصلاحاتی لازم داشت که بعمل آمده و اکنون تقدیم مجلس شورای ملی میکنم و استدعا دارم آنرا تصویب بفرمائید تقاضای دیگری هم گذاشتم بطوری که نمایندگان محترم همیشه در اطراف آسایش مردم و انتظامات کشور بپردازند مساعی فرموده اند و دولت هم از همین نظر نهایت سعی و کوشش را دارد اخیرا امر مرزبانی و مزد داری کشور و امور قاچاق بعهد وزارت جنگ گذاشته شده است البته بعرض رسید که برای همین موضوع خود بنده مسافرتی کردم ببلخ فارس و خوزستان و اقداماتی بعمل آوردم و با اینکه اعتبارات در بودجه بود و هنوز تصویب نشده است يك نتیجه مطلوبی بدست آوردیم در اطراف این موضوع چون قانونی که برای مرتکبین در سایر قوانین هست و مستقیم نیست که بتوان مرتکبین عمل را شدیداً مجازات کرد همین دلیل نواقص در کار انتظامات هست بطوریکه در خوزستان بانظر دادستان یکمده قاچاقچی ها که مرتکب شرارت شدید شده بودند دستگیر شدند و برای تشدید مجازات با موافقت دادستان تحت تعقیب در آمدند و بعد این دادگاه را رأیش را شکستند و گفتند این منطبق نیست بنا بر این لایحه ای از طرف وزارت دادگستری تقدیم شده است برای اینکه بتوان اشخاصی که مرتکب شرارت میشوند و مرتکب گناه میشوند مقصر را در امر قاچاق بزرگترین گناه را مرتکب میشوند بشود با قانون اینها را مجازات کرد در جهل روز قبل چون در استان پنجم چون این استان مخصوصا محصولات بدست آمده است و قاچاقچیان فوق العاده شدیدی در این ناحیه هستند تصمیم دارم خودم بروم بان ناحیه برای دستگیری و انتظامات که خوار بار کشور حقیقتا از دست این مردم خارج نشود و تمنی میکنم موافقت بفرمائید که این لایحه در دستور گذاشته بشود و در جلسه آینده بقید دو فرودیت مورد تصویب واقع شود (صحیح است)

رئیس - آقای وزیر اقتصاد ملی

مکی - اجازه میفرماید؟ بنده اخطار دارم
رئیس - طبق چه ماده ای؟
مکی - طبق ماده ۱۰۹ آقای عبدالقدیر
 آزاد باعضای کمیسیون عرایض توهین کردند و طبق
 ماده ۱۰۹ بنده اجازه میخواهم صحبت کنم بنده
 مخبر کمیسیون هستم اگر اجازه میفرماید جواب بدهم
 اگر نه بنده از ماده ۱۰۹ استفاده میکنم چون شخصیت
 بنده توهین شده است
آزاد - بنده توهین نکردم شخصیت شما چه توهینی
 شده است؟

مکی - ... شما فرمودید مثل اینکه وقتی
 بنده آنجا رفتم يك تبه‌بضاتی قائل شدم یا اینکه
 يك نظریات خاصی در کمیسیون عرایض اعلال شده
 است بنده باین آقای مهندس رضوی که در کمیسیون
 عرایض بودند (مهندس رضوی - بنده دیگر نیستم)
 آنوقتی که بودید راجع بآن دوره است خواستم
 توضیحاتی داده بشود تا مجلس شورای ملی و جامعه
 کشور از جریان کمیسیون عرایض و این اعلال جرما
 اطلاع پیدا کنند که چگونه این اعلال جرما آمده
 موضوع اختیارات کمیسیون عرایض چقدر بود
 بودم ...

رئیس - آقای مکی راجع باینها حالا مورد
 ندارد صحبت کنید
مکی - آقای دهقان فرمودند ضمن بیان آقای
 عبدالقدیر آزاد که کمیسیون عرایض اعلال جرما را
 همینطور انداخته چندین مرتبه توضیح دادم آقا
 اینهمه اعلال جرما تان را باید مدرک ضمیمه اش بکنید
 گفتند می‌دهیم مدرک ضمیمه اش میکنیم (دهقان - بنده
 بکمیسیون عرایض اعتماد ندارم) (ندارید که ندارید
 خیلی خوشوقتم که شما اعتماد ندارید به بنده و آقای
 مهندس رضوی بافتخارات بنده افزوده شد
رئیس - آقای مکی شما راجع باین ۱۰۹
 نسبت بخودتان اگر توهینی شده بفرمائید
مکی - ... اعلال جرما که آقای عبدالقدیر
 آزاد دادند مربوط بکمیسیون عرایض بوده که
 نبودم ...

رئیس - پس شما چه مربوط است.
مکی - طبق قانون بایستی در ظرف یازده
 روز کمیسیون عرایض گزارش را بمجلس بدهد
 اگر نداد مجدداً باید در مجلس اختیارات کمیسیون
 را تمدید بکنند یعنی بگویند که این پرونده در
 ظرف یازده روز رسیدگی شده و مجدداً مجلس
 اجازه بدهد کمیسیون عرایض که رسیدگی بکند
 این مربوط بکمیسیون عرایض اولی بود که این اختیار
 را می خواسته است و همانطور گزارش هم مانده
 است ...
رئیس - آقا اینک شما میفرمائید حالا که
 چیزی مطرح نیست راجع بکمیسیون عرایض ایشان
 بعنوان اخطار يك بیاناتی کردند بایشان هم توضیح
 دادم رفتند اگر ایشان بخودتان يك حرفی زدن بوجوب
 ماده ۱۰۹ توضیح بدهید.
مکی - ... پس از آقایان تند نویسی ما
 خواهش میکنم فرمایشات آقای آزاد را که نوشته اند

بخوانند تا آقای رئیس بدانند که توهین شده است یا خیر؟
نمایندگان - دستور - دستور ...
رئیس - چندین جلسه است که موقع رسیدن
 که کمیسیون بودجه و کمیسیون معاسبات مجلس
 انتخاب بشود می خواستم تقاضا کنم که آقایان شعب
 را تشکیل بدهند این دو کمیسیون را انتخاب بکنند
 که کارهای مجلس اینطور ممنوع نماند. بفرمائید آقای
 وزیر اقتصاد ملی.
وزیر اقتصاد ملی (دکتر شادمان) -
 طرح قانونی است در ۲۱ ماده در باب قانون کار
 که بر اثر تحقیق و رسیدگی بقوانین و با انطباق
 بقتضیات این مملکت تدوین شده است و امید وارم
 که هر چه زودتر اعضای محترم مجلس شورای ملی
 ایران این قانون را تصویب بفرمائید و مقدمه قوانین
 ومقررات نافعی بشود برای این مملکت که کارگران
 این ملت بزرگ هم رفاه و آسایش مادی و معنوی داشته
 باشند (صحیح است) این را تقدیم میکنم و امیدوارم
 که هر چه زودتر تصویب بشود (صحیح است - احسن)
رئیس - بکمیسیون مربوطه فرستاده میشود
 آقای وزیر پست و تلگراف ...
وزیر پست و تلگراف (آراسته) - دولت
 سابق ماده واحده ای تقدیم کرده راجع به تبر
 شیر و خورشید سرخ حالا دولت حاضر آنرا تأیید
 میکند و استدعا میکنم که مطرح بفرمائید.

**۳ - بقیه مذاکره در اطراف لایحه
 عفو عمومی مجرمین آذربایجان و زنجان**
رئیس - بسیار خوب بکمیسیون پست و تلگراف
 فرستاده می شود لایحه عفو مجرمین آذربایجان
 در دستور است و پیشنهادات قرائت می شود
 (پیشنهاد آقای حائری زاده بشرح زیر قرائت شد)
 تبصره ذیل را برای الحاق بپاره واحده پیشنهاد
 می نمایم کلبه اشغالی که در معاکم نظامی محکوم
 شده اند یا در آینه محکوم می شوند می توانند از حکم
 صادره درخواست فرجام نمایند در صورت شکستن
 حکم در دیوان کشور بیکی از معاکم عمومی برای
 رسیدگی ثانوی ارجاع میشود ...
رئیس - آقای حائری زاده ...

حائری زاده - بنده يك پیشنهادی داده
 بودم برای التاء قانون حکومت نظامی که در سنه
 ۲۱ در تمام شتون مملکتی اختیار داده بودند که
 حکومت نظامی دخالت بکنند و پیشنهاد من این بود
 که این لغو بشود حالا که مملکت بحال هادی
 است جناب نخست وزیر هم وعده فرمودند که
 مطالعه بکنند و لایحه اش را بیاورند و بایستی
 همین لایحه باشد که جناب وزیر جنک حالا تقدیم
 کردند که وضعت اینجا باید اصلاح شده باشد این
 پیشنهاد را بنده برای احکامی که صادر شده یا اگر
 قوانینی برای این معاکم دخالت در امور عمومی را
 اجازه داده اند که این معاکم دخالت بکنند من پیشنهاد
 کردم که این اقلا قابل تیز و فرجام باشد و کارهای
 وزارت جنک و معاکم ایشان يك قسمت مال امور انتظامی
 داخلی خودشان است مثل اینکه تمام وزارتخانه
 يك معاکم انتظامی دارند وزارت جنک هم دارد و
 این ربطی بکارهای عمومی ندارد ولی وقتی وزارت
 جنک در معاکم بر طبق قوانین و آن حق که باو
 داده شده بود امور عمومی را رسیدگی بکنند این
 اقلا قابل فرجام باشد که اگر در دیوان کشور شکسته

شد در معاکم عمومی بآن وضعت رسیدگی بشود
 توضیح بیشتری هم ندارد يك آسایشی است برای
 این طبقه ای که ممکن است سهو و اشتباهی شده باشد
 در رسیدگی بکارهایشان در معاکم فشنوی
رئیس - آقای ملک مدنی
ملک مدنی بنده - با این نظر آقای حائری
 زاده موافق هستم که فرجام داشته باشد برای اینکه
 فرجام اساساً تجدید نظری است که اگر در دادگاه
 های بدوی اشتباهی شده باشد در مرحله فرجام تجدید
 نظر شود ولی همانطوریکه ایشان فرمودند بقیه
 بنده بهتر این است که در آن لایحه ای که آقای
 وزیر جنک تقدیم مجلس کردند در آنجا در کمیسیون
 دادگستری روی این موضوع مطالعه ای بشود و این
 را بیک صورتی مادامش را تنظیم کنند که هم رسیدگی
 حق مردم تصبیح نشود و هم يك فرجامی اساساً باشد

رئیس - آقایان توجه بفرمائید. آقای حائری
 زاده رای گرفته شود به پیشنهاد شما ؟
حائری زاده - اگر آقای وزیر جنک پیش
 کرده اند در آن لایحه شان بنده استرداد میکنم
رئیس - رای گرفته میشود به پیشنهاد آقای
 حائری زاده آقایانیکه موافقت قیام بکنند (اکثر
 برخاستند) تصویب شد پیشنهاد دیگر قرائت میشود
 (پیشنهاد آقای رحیمیان بشرح زیر قرائت شد)
 پیشنهاد میکنم عفو عمومی شامل تمام شهرستانهای
 شمال ایران شود

جمعی از نمایندگان - رد شده است
رئیس - آقای رحیمیان
رحیمیان - آن مال تمام ایران بود این
 مال شمال ایران است يك حوادثی در آذربایجان
 اتفاق افتاد و در این لایحه ای که دولت داده است
 اسدش را گذاشته اند قیام ولی خودشان بریروز
 فرمودند که قیامی از طرف آذربایجانها نشده است
 ولی علاوه دیدیم که در این یکسال ونیم بعد از ختم
 این قضیه هر عملی که خواستند انجام دادند و حالا
 میخواهند که در واقع يك رفاهیتی و آسایش برقرار
 کنند و خود داری کنند باز اقدامات
 شدید خودشان واحساس کینه و روش غیر عادلانه را
 ترك کنند پس بنا بر این در این قضیه آذربایجان در
 شمال ایران یعنی گرگان و مازندران و بعضی جاهای
 دیگر البته باز در آنجا اسباب مزاحمت مردم فراهم
 کرده اند و امروز دولت میگویی کسانی که قیام کرده اند
 باید آنها را مورد عفو قرار دهند ولی کسانی که خیال
 همکاری با قیام کنندگان را داشته اند بایستی آنها را
 مجازاتشان کرد بنا بر این بنده تقاضا میکنم در واقع
 اگر دولت میخواهد يك رفاهیتی برای مردم فراهم
 بکند و از گذشته اش صرف نظر بکند این شامل تمام
 شهرستانهای شمال ایران باشد که در واقع همه مردم
 راحت بشوند این پیشنهاد بنده است
رئیس - آقای وزیر دادگستری
وزیر دادگستری - در جلسه گذشته همین
 مطلب مطرح شد و عرض شد که قضایای آذربایجان
 وضعت خاصی داشته و در سایر نقاط اگر کسانی
 بهر عنوان محکوم بشوند طبق قوانین جاری میشود
 تقاضای عفو آنها را کرد و لازم نیست که این قانون شامل
 آنها هم بشود ببلایه يك بنده هم این پیشنهاد رد شد

رحیمیان - آن شامل تمام ایران بوده ولی این
 شامل شمال ایران است
رئیس - آقای دهقان
دهقان - در آنروز پیشنهاد کردند این لایحه
 شامل شهرستانهای ایران بشود در اینجا توضیحات
 کافی هم از طرف مخبر کمیسیون وهم از طرف جناب
 آقای نخست وزیر داده شد گفته شد کسانی که در
 آذربایجان بودند و با پیشه وری همکاری کردند در
 آن موقع قوای دولتی نتوانستند از آنها حمایت کنند و
 اینها ناگزیر و ناچار بودند که در آنجا تاحدی رهايت
 حال آن وضعت را بکنند ولی در سایر شهرستانهای
 ایران اینطور نبود قوای انتظامی در آنجا بودند و اگر
 کسانی عالمی و حامد يك خیانتی کرده اند نباید عفو
 بشوند این مطلب مکرراً اینجا صحبت شده مورد موافقت
 هم واقع شده و حتی مجلس رد کرده است این نظر را
 بنابر این گمان میکنم پیشنهاد نماینده محترم شامل
 این مطلب نشود
رئیس - آقای نخست وزیر

نخست وزیر - بنده تعجب از این است که
 يك قانونی که تا این اندازه مورد توجه خود آقایان
 نمایندگان محترم است چرا اینقدر به بیخ و ختم می افتد
 (صحیح است) آقا آذربایجان يك وضع خاصی داشت
 که بآن مناسبت میخواهند قانون خاصی برای مردم
 آن وضع بکنند تمام نقاط دیگر ایران هم وضعی غیر از
 آذربایجان داشتند پیشنهادی شده که تمام ایران مشمول
 این قانون آذربایجان بشود مجلس شورای ملی رد
 کرد حالا شما میگویی يك تکیه مشمول بشود
 چرا آقا؟ اگر قیام کردند در هر جای ایران ولو در
 کرمان باید مشمول این قانون بشود؟ خوب باید تمام
 ایران باشد وقتی که تمام ایران را رد کردند و گفتند
 که در يك دوره ای آذربایجان يك وضع خاصی داشت
 و سایر نقاط ایران يك وضع خاصی پس آذربایجان را
 باید مشمول يك قانون مخصوصی کرد و نمی شود گفت
 تمام ایران مشمول بشوند پس چرا شمال ایران بشود ؟
 مگر شمال ایران از خانم است و جاهای دیگر از کنیز ؟
 گفتند آذربایجان و معیط آذربایجان يك وضع خاصی
 داشت حالا که سایر نقاط ایران کلا رد شده است يك
 ابالت را نمیشود پیشنهاد کرد

رحیمیان - آقا بنده توضیح دارم
رئیس - توضیح ندارد تمام ایران را پیشنهاد
 کردند رد شد ...
رحیمیان - بنده شمال ایران را عرض کردم
 بنده میخواهم عرض کنم بعنوان طرفداری از پیشه وری
 و بعنوان اینکه میخواستند به پیشه وری کمک بکنند
 مردم را اذیت میکنند وقتی که شما میخواهید آذربایجان
 و زنجان را شامل عفو بکنید سایر نقاط را چرا
 نمیکند چرا مردم فشار میآورند چرا مردم ظلم
 میکنند؟ بنده پس گرفتم پیشنهاد را ...
رئیس - پیشنهاد دیگر قرائت میشود ...
 (پیشنهاد آقای فرامرزی بشرح زیر قرائت شد)
 بنده پیشنهاد میکنم که به از کله آذربایجان
 و زنجان مهاباد و کردستان نیز اضافه شود ...
رئیس - اینهم مورد ندارد پیشنهاد دیگری
 را قرائت کنید (پیشنهاد آقای دکتر عبده بشرح زیر
 قرائت شد) پیشنهاد میکنم تبصره زیر بپاره واحده
 اضافه شود مشمول این قانون نسبت بکسانی که در

قیام مزبور عامل موثر یا از رؤساء بوده و بواسطه
 ارتکاب جرایم مذکور محکوم شده اند در هر مورد
 بخصوص موکول به تصویب هیئت وزیران و صدور
 فرمان هایبونی خواهد بود وزیر دادگستری مکلف
 است در ظرف دو ماه از تاریخ اجرای این قانون
 صورت کسانی را که تحت تعقیب قرار گرفته اند و
 بجهتی از جهات دولت ایشان را مشمول ماده واحده
 نمیداند در مجله رسمی اعلال دارند اشخاص ذنبه
 می توانند در ظرف بیست روز از تاریخ انتشار این
 قانون بدیوان کشور شکایت نمایند ...
رئیس - آقای دکتر عبده ...
دکتر عبده - عرض می کنم در جلسه گذشته
 جناب آقای تقی زاده يك پیشنهادی فرمودند که این
 پیشنهاد شامل دو قسمت بود قسمت اول عبارت از
 این بود که کسانی که در سالهای ۲۴ و ۲۵ و ۲۶
 قیام کرده بودند (یکنفر از نمایندگان - ۲۶
 نبود) مشمول این قانون هستند قسمت دوم این بود
 که بجای قسمت دوم ماده واحده گذاشته بشود ...
 (آقا آن پیشنهاد بنده را لطف کنید) پیشنهاد
 آقای تقی زاده این بود که اولاً يك قسمت مشمول
 بود کسانی که عامل مؤثر بودند یا از رؤساء
 بودند و يك قسمت مربوط بکسانی که خاک
 ایران را ترك کردند ایشان قسمت اول را حذف
 فرمودند و گفتند بجای قسمت دوم این ماده گذاشته
 بشود کسانی که خاک ایران را ترك کرده اند و
 بخارجه رفته اند در هر مورد بخصوص مشمول این
 قانون نسبت بآنها موکول به تصویب هیئت وزیران
 و صدور فرمان هایبونی است حالا خودشان هم توضیح
 خواهند داد بنده با ایشان صحبت کردم مذاکره
 بیشتر رفت روی قسمت اول یعنی راجع بشمول این
 قانون از حیث زمان نه از حیث اشخاص
 جناب آقای رئیس هم که اعلام رای فرمودند
 با اینکه مذاکره کردم با آقایان آقایان هم
 نظر داشتند بهمان قسمت اول پیشنهاد جناب آقای
 تقی زاده، قسمت دوم نتیجه این شد که وقتی آقایان
 رأی دادند باین پیشنهاد ما مواجه شدیم بیک اشکالی
 یعنی بجای قسمت دوم این ماده که بجهاتی که عرض
 میکنم منطبق داشت گذاشته شده است که مشمول این
 قانون نسبت بکسانی که خاک ایران را ترك کرده اند
 در هر مورد بخصوص موکول بتصویب هیئت وزیران و
 صدور فرمان هایبونی است یعنی چه؟ یعنی کسانی
 که عامل مؤثر بودند و یا از رؤساء بودند در واقع
 اتوماتیکان خود بخود مشمول این عفو عمومی خواهند
 بود بنده اصولاً با این نظر موافق نیستم چرا ؟
 برای اینکه چه چیز باعث شد که دولت این لایحه
 را بیاورد ؟ حوادثی در آذربایجان واقع شد يك
 عده ای قیام کردند این عده کسانی بودند که با کمال
 سوء نیت میخواستند این مملکت را تجزیه کنند عده
 ای هم بودند که در این اوضاع و احوال روی آکراه
 و اجبار واضطرار خودشان را تسلیم حوالت کردند
 اگر منطبق اینجا میکنند که نسبت بدسته دوم مجلس
 اعلال عفو عمومی بکنند، بنظر بنده هیچ منطقی اینجا
 نمیکند که نسبت بکسانی که سوء نیت داشتند و می
 خواستند قسمتی از این مملکت را تجزیه بکنند
 نسبت بآنها قانون عفو عمومی را اعلال بکنیم نه دولت

کمیسیون پیشنهاد داده شده است و جزء دوم
 پیشنهاد بنده این است که برای جلوگیری از سوء
 استفاده هایی که ممکن است بشود (رحیمیان - این
 اجازه بمجلس داده شده است طبق پیشنهاد آقای
 تقی زاده) آنرا هم بنده عرض میکنم بنده دقت کردم
 جزء دومی که پیشنهاد شده این است . وزیر دادگستری
 مکلف است در ظرف دو ماه از تاریخ اجرای این قانون
 صورت کسانی را که تحت تعقیب قرار گرفته اند
 بجهتی از جهات دولت ایشان را مشمول ماده واحده
 نمیداند در مجله رسمی اعلال میکند چرا اینکار را
 کردیم ؟ برای اینکه مردم بالاخره الی غیرالتهابه
 بلاتکلیف نمانند و وضعتشان در ظرف دو ماه روشن
 بشود اما چرا گفتیم وزیر دادگستری ؟ برای اینکه
 وزیر دادگستری رئیس ضابطین دادگستری است و
 در هیئت دولت کسی که از همه شایسته تر است وزیر
 دادگستری است . اما چرا گفتیم در مجله رسمی
 اعلال کنند ؟ برای اینکه هر عمل رسمی باید در مجله

چنین نظری داشت نه اکثریت آقایان نمایندگان
 (صحیح است) و بنظر بنده قانون عفو عمومی يك
 قانون استثنائی است و باید اقتضای بکنیم بخواهد
 خاصی یعنی در مواردی که ضرورت اینجا میکند
 نه اینکه ما بیاینم قانون عفو و بشود گی را در
 غیر مورد خودش اعلال بکنیم . نتیجه چه خواهد شد
 وقتی شما قانون عفو را در غیر مورد خودش اعلال
 کردید این موجب تجری خائنین و جاسوسان خواهد
 شد و بنظر بنده بهیچوجه مقضی نیست مجلس تن
 بگذاردن چنین قانونی بدهد يك مطالب میباید که
 آن مطلب اساسی است جناب آقای تقی زاده هم
 فرمودند و بنده هم برای اینکه نظر ایشان تأمین
 شده باشد در پیشنهاد خودم پیش بینی کردم ایشان
 نظرشان این بود و خیلی ها هم این نظر را داشتند
 خود بنده هم این نظر را داشتم که اگر ما بیاینم
 تشخیص اینکه کی رئیس است کی عامل مؤثر است
 این را بدوالت واگذار بکنیم خود دولت که پابن
 کار نمیرسد بالاخره اینکار میباید بدست يك مأمور
 کوچکی و آن مأمور ممکن است سوء استفاده بکند
 این یکی . یکی دیگر اینکه اینکار تا کسی باید
 طول بکشد ؟ بالاخره من که در این قیام شرکت
 کرده ام باید وضع روشن بشود و بالاخره برای
 اینکه این اشکال رفع بشود يك پیشنهادی کردم در
 قسمت اول این قانون و آن این است که وزیر
 دادگستری مکلف است در قسمت اول این پیشنهاد
 بنا بر این قسمت اول جزء اول این ماده را ...
 (دکتر ترطباد آقای دکتر اجازه بدهید چون پیشنهاد
 آقای تقی زاده لایحه را تغییر داد اجازه بدهید
 لایحه خوانده شود که به بنیم چه تغییری داده شده)
 پیشنهاد جناب آقای تقی زاده را هم لطف کنید به
 بنده بخوانم گر چه خودشان اجازه خواسته اند
 توضیح میدهند عرض میکنم پیشنهادی که شده
 است از طرف بنده دو قسمت بوده قسمت اولش این
 است . مشمول این قانون نسبت بکسانی که در قیام
 مزبور عامل مؤثر یا از رؤساء بوده و بواسطه ارتکاب
 جرایم مذکور محکوم شده اند در هر مورد بخصوص
 موکول به تصویب هیئت وزیران و صدور فرمان هایبونی
 خواهد بود یعنی همان جزء اول قسمت دوم گزارش
 کمیسیون پیشنهاد داده شده است و جزء دوم
 پیشنهاد بنده این است که برای جلوگیری از سوء
 استفاده هایی که ممکن است بشود (رحیمیان - این
 اجازه بمجلس داده شده است طبق پیشنهاد آقای
 تقی زاده) آنرا هم بنده عرض میکنم بنده دقت کردم
 جزء دومی که پیشنهاد شده این است . وزیر دادگستری
 مکلف است در ظرف دو ماه از تاریخ اجرای این قانون
 صورت کسانی را که تحت تعقیب قرار گرفته اند
 بجهتی از جهات دولت ایشان را مشمول ماده واحده
 نمیداند در مجله رسمی اعلال میکند چرا اینکار را
 کردیم ؟ برای اینکه مردم بالاخره الی غیرالتهابه
 بلاتکلیف نمانند و وضعتشان در ظرف دو ماه روشن
 بشود اما چرا گفتیم وزیر دادگستری ؟ برای اینکه
 وزیر دادگستری رئیس ضابطین دادگستری است و
 در هیئت دولت کسی که از همه شایسته تر است وزیر
 دادگستری است . اما چرا گفتیم در مجله رسمی
 اعلال کنند ؟ برای اینکه هر عمل رسمی باید در مجله

رسمی اعلام شود این هم يك عمل رسمی است که از طرف وزیر دادگستری بعمل میآید بعد اضافه کرده اند که اشخاص ذینفع میتوانند در طرف بیست روز از تاریخ تصویب این قانون بدیوان کشور شکایت نمایند ملاحظه فرمودید که قسمت سوم گزارش کمیسیون این است که کسانی که خود را مشمول این قانون میدانند و دولت بانظر آنها موافق نیست میتوانند بدیوان کشور شکایت کنند و باین شکایت یکی از مشب دیوان کشور رسیدگی میکند و حکم صادره هم قطعی خواهد بود مرجع برای رسیدگی بشکایت تعیین شده که دیوان کشور است ولی مدت برای اینکار تعیین نشده بنده آمدم گفتم اینصورت را باید دولت در طرف دومه معین بکنند یعنی صورت کسانی که مشمول عفو نیستند و شخص ذینفع یعنی آن کسی که خودش را مشمول عفو میدانند حق دارد در ظرف بیست روز بدیوان کشور شکایت کند اینجا مدت معین کردم برای هر عملی اهم از اینکه این اعمال از طرف دولت میباشد صحت یا از طرف اشخاص ذینفع . بنده خیال میکنم مصلحت ایجاد میکند که هر چه زودتر باین لایحه رأی بدهیم برای اینکه اگر بیش از این طول بکشد تابستان هم تمام میشود و آن مردم بیچاره ای که مسلماً در این کار نقش مؤثری نداشتند و امروز در حرارت آفتاب بندر عباس دارند زخم میکشند و شکنجه میبرند بوضع بیچارگی و رفت بار آنها باید هر چه زودتر خانه داد ولی در عین حال شما اگر میخواهید عفو واغاض بکنید باید عفو واغاض خودتان را نظر بکسانی بکنید ، شامل کسانی بکنید که مستحق عفو و بخشودگی باشند بنظر بنده کسانی که از روی سوء نیت میخواستند این مملکت را تجزیه بکنند مقصود نیست که ما آنها را مشمول عفو بکنیم .

رئیس - آقای تقی زاده .
فرمودند درست ملتفت نمیشوم ، بنده پیشنهادی کردم که سه قسمت بود و کسی پیشنهاد تجزیه آنرا نکرد که ایشان میفرمایند ، همچو فهمیدیم که راجع بسال ۱۳۲۴ و ۱۳۲۵ را مجلس قبول کرد و بآتش را قبول نکرد . آنچه که خود فهمیدیم و گمان میکنم بعضیا و خیلی از آقایان هم همبطور فهمیدند و قیام کردند و آقای رئیس هم اعلام کردند که هر کسی باین پیشنهاد موافق است قیام بکند و قیام کردند و تصویب شد (صحیح است) اگر تصویب شد دوباره این پیشنهاد را کردن دیگر مورد ندارد (صحیح است) جلا ایشان میگویند که ما همچو فهمیدیم بملاله اگر در يك موردی يك پیشنهادی داده بشود و در آن مورد واقفاً هم يك شكی برای يك کسی عارض بشود بنده میدانم دوباره این را میشود مطرح کرد یا نه ؟ ایشان میگویند که نظرشان باین نبوده یا بعضی ها خیال کرده اند که رأی برای همان ۳۲۴ و ۳۲۵ گرفته شده و به باقی قسمتهای پیشنهاد رأی گرفته نشده آنچه خود بنده فهمیدم این بود که برای گرفته شد پیشنهاد و کسی هم پیشنهاد تجزیه ندارد و امروز هم در صورت مجلس يك شك تالی خوانده شد گفتند پیشنهاد فلانکس مبنی بر اینکه تا یکماه صورت بیاورند تصویب شد بده همچو پیشنهادی نکردم پیشنهاد بنده این است در

باره تکرار میکنم و جواب ایشانرا هم عرض میکنم بتفصیل تکرار میکنم که اینها گناهکارند خدای تجزیه مملکت را داشتند میگویند اینها گناهکارند ما هم گناهکاران را میخواهیم عفو بکنیم آنها می که عامل مؤثر درجه اول بودند و تجزیه این مملکت را عملاً عمداً میخواستند فرار کردند بآتش را هم دارند گفتند يك قسمت هم مانده که خوردید یا است و گناه هم دارد نه اینکه بیگنا است آقا گناهکار را بعد از دو سال دولت میخواهد عفو کند مثل همه ممالک عالم در یونان میخواستند مار کوس و طرفدارانش را که هزاران نفر راهم کشته بودند عفو بکنند برای اینکه کار مملکت سامان بگیرد تا قیامت که نمیشود این موضوع را تعقیب کرد و روی آن پیشنهاد بنده این عرض را کرد . که باید قسمت اول حذف شود عرض کردم فراری ها را آن آقایان که میگویند دولت تا یکماه یا دومه صورت بیاورد از فراری که نمیتواند صورت بیاورد و از آنهایی هم که عامل مؤثرند اگر يك پیشنهادی مبنی بر این بود که اشخاص را که عامل مؤثرند یا محرک اصلی هستند فعلا عفو نشوند دولت تا یکماه صورت آنها را بیاورد بشرط اینکه اضافه بشود آنها می که در آن صورت مندرج نیست عفو شده است ، اینکه گفته بشود دولت صورت بیاورد بلکه صورتی بیاورد که آنها می که در صورت مندرج نشده اند مشمول این عفو هستند اگر يك چنین پیشنهادی شده بود بنده هم قبول میکردم اما چنین پیشنهادی نبود فراریها را صورت میخواستند و فراریها مطلقاً کارشان باید با تصویب هیئت دولت و فرمان اعلیحضرت همایونی باشد (یکنفر از نمایندگان مجلس تصویب کنند) یا مجلس تصویب کند بطریق اولی اما فراری آنها آن خورده یا هائی که در مجلس ها هستند و بنده علم البقیه دارم که عامل مؤثر و محرک اصلی در میان آنها نیست اما اگر بعضی از آقایان میفرمایند که در درجه دوم و سوم هست باز عفو کند الان شش ماه است سه ماه است اینکار معطل است آخر در این مورد اگر هزار نفر را عفو بکنند در میان اینها دوتفر هم اگر گناه بزرگتری داشته باشد مانعی ندارد و اگر دولت هم دید که آنها دو مرتبه این حرکات را میکنند دو باره این عفو دوباره آنها کان لم یکن خواهد بود حالا بنده تمنی دارم همانطور که قیام کردند و مجلس رأی داد و تصویب شد اگر تصویب میفرمائید که دیگر این پیشنهاد هارا مطرح کردن موضوع ندارد و الا بنده هم پیشنهاد دیگری میکنم

رئیس - در جلسه پیش پیشنهادی که آقای تقی زاده کرده بودند دو قسمت بود يك قسمت راجع بسال ۲۰۲۴ بود که مخبر قبول کرد و قسمت دوم را مجلس رأی داد تمام این قسمت هائی که در این قانون تاحالا مورد توجه مجلس واقع نشده قید شده است و حالا برای اینکه آقایان ذهنشان بهتر متوجه شود میگویم بکمرته قرائت کنند که در پیشنهاداتی که میدهند توجه بفرمایند راجع بچیزی که تصویب شده دیگر پیشنهاد ندهند آقای دادور لایحه را قرائت کند

(ماده واحده بشرح زیر قرائت شد)
ماده واحده - کلبه اشخاصی که در سالهای ۲۴ و ۲۵ در مناطق آذربایجان و زنجان قیام کرده و مرتکب

جنحه و جنایت سیاسی یا جنحه و جنایت عادی ناشی از قیام مزبور شده اند (با استثنای مرتکبین قتل و باغارت) و همچنین شرکاء و معاونین آنها اعم از اینکه تحت تعقیب بوده و یا بموجب حکم قطعی یا غیر قطعی محکوم شده اند و با اساساً تاکنون مورد تعقیب قرار نگرفته اند از تعقیب و مجازات معاف میگرددند و هیچگونه آثار کیفری بعمل آنان مترتب نمیشود .

شول این قانون نسبت بکسانی از اشخاص مشمول قسمت اول این ماده که فعلا در ممالک خارجه هستند در هر مورد بخصوص موکول به تصویب هیئت وزیران و صدور فرمان همایونی خواهد بود کسانی که خود را مشمول این قانون میدانند دولت با نظر آنها موافق نیست میتوانند بدیوان کشور شکایت کنند و باین شکایت در یکی از مشب جزائی دیوان کشور رسیدگی میشود و حکم صادره قطعی خواهد بود هر گاه يك یا چند نفر از کسانی که بموجب این قانون مشمول عفو می گردند در نانی مرتکب جرمی نظیر جرایم مذکور فوق شوند آثار عفو کان لم یکن گفته و جرایم سابق نیز قابل تعقیب و مجازات خواهد بود مقررات این قانون بهیچوجه در حقوق مدعیان خصوصی مؤثر نیست .

تبصره ۱ - کسانی که بر اثر غائله قیام آذربایجان خاک ایران را ترک و طبق این ماده باید مورد تعقیب قرار گیرند مشمول مقررات مربوط به مرور زمان نمی شود .

تبصره ۲ - کلبه اشخاصی که در محاکم نظامی محکوم شده اند یا در آتیه محکوم بشوند می توانند از حکم صادره در صورت فرجام نمانند در صورت شکستن حکم در دیوان کشور بیکی از محاکم عمومی برای رسیدگی ثانوی ارجاع میشود .

شکرت عیله - اجازه میفرمائید .

رئیس - اصلاحی دارید ؟ (دکتر عبده - بلی اصلاح دارم) بفرمائید .

دکتر عیله - عرض میکنم جناب آقای تقی - زاده يك مسئله ایرا فرمودند و آن این بود که پیشنهاد بنده قابل طرح نیست اگر پیشنهاد بنده تنها جزء اول این ماده را تغییر می داد مبنی بر پیشنهاد سابق بود و ممکن بود قابل ایراد باشد و قابل طرح نباشد ولی بنده در پیشنهاد خود بجزه اول قسمت دوم ماده يك اضافه ای کردم و باین اضافه کاملاروح و متن این پیشنهاد بنده تغییر میکنم یعنی يك صورت دیگر بخودش میگرد بنا بر این آن چیزیکه من پیشنهاد کردم جزء اول قسمت دوم این ماده و گزارش نیست که قابل توجه نباشد این از لحاظ اصولی و از لحاظ نظامنامه ای . راجع به مصلحت کلارهم بنده چیزی عرض نمیکنم زیرا جهانی بعرض رساندم و کاملاً توجه کردم اما راجع باین که ایشان موافق نیستند پیشنهاد بنده دولت را مکلف می کند که در ظرف دو ماه صورتی از این اشخاص بدهد ایشانهم موافقت خواهند فرمود بنده میخواستم عرض کنم که ضمن قسمت دوم پیشنهاد بنده مطلب ایشان تأمین شده یعنی من ضمن آن تبصره پیش بینی کردم که دولت مکلف است در ظرف ۲ ماه صورت کسانی را که مشمول عفو نمیدانند در مجله رسمی اعلام بکند بنده خیال میکنم که با این ترتیب نه از لحاظ نظامنامه اشکالی دارد و نه از لحاظ مصلحت

مصلحت ایجاد میکند گناهکاری که مستحق عفو است و بخشودگی البته مشمول بخشودگی قرار گیرد ولی کسانی که با سوء نیت این کار را کرده اند اینها میبایستی حتماً مجازات برسند و عرض میکنم اگر شما این قانون را مشمول مازندران و سایر جاها میدانید برای چیست؟ (رئیس - آقای دکتر مطابق پیشنهاد خودتان صحبت بفرمائید) اجازه بفرمائید در اطراف پیشنهاد عرض میکنم عرض کنم که در تحت يك وضعیت خاصی يك عده در آذر بایجان تحت تعقیب قرار گرفته اند و مستحق عفو هستند اگر این منطق درست است تنها در موقع خاصی درست است که مردم تحت تأثیر اجبار اضطرار یا اوضاع خاصی فرار گرفته باشند این نمی بایستی شامل مسیبین و رؤسا که خودشان موجد این وضعیت بودند بشود ، کسانی که خودشان این اوضاع را ایجاد کرده اند مسامحا باید مورد تعقیب قرار گیرند و منضمی ندارد که اینها را مورد عفو قرار بدهیم و این قانون را شامل آنها هم بکنیم .

رئیس - آقای وزیر دادگستری
پیشنهاد آقای دکتر عبده بنده قبول میکنم بشرط اینکه پنج ماه تعیین بفرمائید برای اینکه از دادگستریها و قسمت های جزء صورت خواسته شود و این البته طول دارد

مکی - این مخالف با پیشنهاد آقای تقی زاده است رأی بگیرد آقای رئیس

دکتر عیله - بنده موافقم بانظر آقای وزیر دادگستری .

صادق - اجازه بدهید آقای رئیس آقای عامری رئیس کمیسیون دادگستری توضیح بدهند

رئیس - توضیحی ندارد

عامری - مخبر نیست که صحبت کند اجازه بدهید توضیحی بنده بدهم

رئیس - مباحثه نیست ، مشاجره هم نیست يك پیشنهادی داده شده

عامری - من عضو کمیسیون دادگستری هستم مخبر هم نیست اجازه بفرمائید صحبت کنم

رئیس - این لایحه بقید دو فوریت است همه در صحبت یکسانند چون با قید دو فوریت است . رأی گرفته میشود پیشنهاد آقای دکتر عبده آقایانی که موافقت قیام کنند (عده کمی برخاستند) تصویب نشد

رئیس - آقای دکتر اعتبار

دکتر اعتبار - در پیشنهاداتی که آقای دادور قرائت فرمودند بقصد بنده يك اشتباهی است یعنی پیشنهادی شده بود قبلاً از تعقیب که آن اشخاصی که مشمول این لایحه نمیشوند بتصویب مجلس شورای ملی و بفرمان ملوکانه باشد آقای وزیر دادگستری و مخبر کمیسیون هم قبول کردند ، در این لایحه که آقای دادور قرائت فرمودند باز نوشته شده هیئت وزیران خواهش میکنم دستور بفرمائید که تصحیحش کنند

رئیس - در موقعی که رأی گرفته می شود تصحیح میشود پیشنهاد دیگری قرائت میشود .

(بشرح زیر قرائت شد)

تبصره - کلبه محرکین و مسیبین واقعی آذربایجان اهم از اینکه تاکنون مورد تعقیب شده اند و باینکه بواسطه منزوی بودن و فرار تعقیب نشده اند مشمول معافیت این قانون نخواهند بود لبقوانی

رئیس - آقای لبقوانی بفرمائید توضیح بدهید

لبقوانی - آقایان در ضمن صحبت میفرمایند که مأمورین وزارت جنگ اشخاصی را آزار کرده اند ولی بنده عرض میکنم که آقایان انصاف است اشخاصی که باسم وزیر بیایند ، دولتی تشکیل میدهند چه فرار کرده باشند چه مانده باشند بایستی معاف بشوند ، انصاف نیست هر کس باین قضیه رأی بدهد والله خیانت است (نورالدین امامی - خیانت بملکت است) و الا آن اشخاصی که از روی جاهلی و از روی نادانی بیروی کرده اند البته باید معاف بشوند این عرض بنده است پیشنهادی هم داده ام اگر آقایان توجه بفرمائید صلاح است .

نورالدین امامی - آقای رئیس دستور بفرمائید قرائت بشود .

یکنفر از نمایندگان - پس عفو عمومی شامل چه اشخاصی خواهد شد ؟

(پیشنهاد آقای لبقوانی بشرح سابق قرائت شد)

رفیعی - بنده مخالفم .

رئیس - بفرمائید

رفیعی - پیشنهاد آقای لبقوانی بسیار خوب پیشنهادی است همه آقایان هم موافقت ولی باید توجه بشود که برای عفو عمومی قانونی میگردد و ما داریم باین تبصره آنرا بکلی لغو میکنیم اگر شما بخواهید این قانونی که در حال تصویب است لغو بکنید با همین تبصره لغو میشود آفاقیده دارند کسانی که وزارت داشتند ، باید اسم ببرید ، معین بکنید شغلشان را بگویند تا استثناء بشوند اگر بخواهید بگویند محرکین میشود گفت تمام اشخاص محرک بودند (صحیح است) و تمام این لایحه از بین می رود و از طرفی تمام آقایان هم موافقت که این لایحه هر چه زودتر بگذرد وهم همه آقایان پیشنهاد میدهند و با این ترتیب این قانون نمیگردد من تقاضا میکنم که آقایان موافقت بکنند این قانون باینصورت بگذرد که کار تمام بشود ، میگویند چرا انقلاب می شود ، چرا پیشه وری درست میشود وقتی در مملکت دیدند وزیر خودش داخل شرارت خودش جزء خیانتکاران است ، وقتی دیدند در مملکت وکیل در کار آرد دخالت میکند ، در هر کاری مداخله میکنند ، وزیر خودش در کاری مداخله میکند (صحیح است) آنوقت اینطور می شود (صحیح است) تمام مردم خائن میشوند ، مجازات نیست در این مملکت

رئیس - آقای لبقوانی رأی گرفته شود به پیشنهاد شما؟

لبقوانی - بلی رأی گرفته شود

رئیس - رأی گرفته میشود به پیشنهاد آقای لبقوانی آقایانی که موافقت قیام کنند (چند نفری برخاستند) تصویب نشد ، پیشنهاد دیگری قرائت می شود .

(بشرح ذیل قرائت شد)

اینجناب پیشنهاد میکنم لایحه عفو عمومی از

دستور خارج شود . نورالدین امامی

رئیس - آقای نورالدین امامی

نورالدین امامی - در نتیجه تقاضای نمایندگان آذربایجان از هیئت وزیران نسبت باین بدبختیها که در بندر عباس و کرمان و یزد تعجب شدند دولت باهر زحمتی بود این قانون را بجلس آورد که این بدبختیها که بکرمان و بندر عباس و بوشهر و یزد تبعید شده اند (صفوی - بوشهر نیست) بهتر که نسبت باین عنوان که چرا زیر نطق پیشه وریها و امثال پیشه وریها سینه زده اند باین مختصر با آنها همراهی کرده اند آنها را گرفته اند آنها خلاص شوند دولت هم باینک مطالبه کلی این قانون را بمجلس آورد حالا امامی بینیم در مجلس نه اینکه آن بدبختیها را آزاد نمیکند بلکه سعی میشود که آن مسیبین اصلی را هم به بخشند ما نمی خواهیم آنها هم ببرند و این ها هم اصلاً بخشیده نشوند آقای ارباب پیشنهاد میکنند که اموال دوست محمد خان بلوچ را به بخشند این بلائیه عفو عمومی مجرمین آذربایجان چه مربوط است مکی پیشنهاد میکند احکام دادرسی ارتش فرجام داشته باشد جناب آقای حائری زاده این البته خیلی خوب است اما بلائیه عفو مجرمین چه مربوط است آن اشخاصی که در کرمان و بلوچستان علم مخالفت بلند کرده اند آنها هم باید بخشیده شوند آنها باین چه مربوط است به بنجاه تا کور و کچول آذربایجان . آقایان يك کاری بکنید که دیگر در آذربایجان سر و صدائی بلند نشود و سر و صدا تشویش نیاید فکر بکنید که دولت این قانون را با يك مطالعه ای آورده است بانظر نمایندگان آذربایجان آقایان دیگر وارد نیستند ، وارد جرایم آذربایجان نیستند ، يك قدری بگذارید و کلای هر حوزه انتخاییه با دولت دست بدست بدهند و يك کاری انجام دهند و اجراء نمایند ، مدت ۲ ماه است این قانون اینجا خوابیده ، آن کسی که در بندر عباس بوده دیگر پوستش کنده شده و چیزی از او باقی نمانده که مالین قانون را بکنند و او را بر گردانیم (اردلان - پس چرا پیشنهاد کردید که از دستور خارج شود) برای اینکه هرایض راضی کم . قریب صحت پیشنهاد روزاول دادند ، يك پیشنهاد هم در همین جلسه دادند ، ده ، پانزده جلسه دیگر هم طول میکشد پیشنهاد بشت پیشنهاد آخری که تری توجه کنید آنها از بین میروند آنوقت امثال پیشه وریها در تهران راست راست راه میروند ، با بانجائی که نباید بروند رفته اند بگذارید اقلایك روز میادائی يك اسلحه ای ما داشته باشیم که وقتی بایران آمدند یقه آنها را بچسبیم ، چکار دارید ؟ بگذارید این لایحه به همین صورتی که ممکن است بگذرد و کار این لایحه بگذرد بنده پس گرفته ام و استعفا میکنم که آقایان هم پیشنهادات خودشان را پس بگیرند .

ارباب - آقای رئیس اجازه میخواهم از ماده ۱۰۹ استفاده کنم .

رئیس - آقای امامی چیزی نگفته اند .

ارباب - اگر کارها متوجه مسیر خودش باشد دیگر این قبیل اتفاقات نیافتد ده سال يك کاری در وزارت دارائی معوق میماند و توجه نمیشود ناچار و تکمیل متوسل به تبصره میشود .

رئیس - پیشنهاد دیگری فرائت می شود (شرح ذیل قرائت شد)

پیشنهاد میکنم تبصره ذیل بپاده واحده اضافه شود :

تبصره - نسبت به جرائم کلیه افراد غیر نظامی که در وقایع آذربایجان و زنجان قیام کرده اند دادگاههای صوملی صلاحیت رسیدگی را خواهند داشت

دکتر عبده - حسین مکی

رئیس - آقای دکتر عبده

دکتر عبده - بنده پس گرفتم

رئیس - آقای حسین مکی

حسین مکی - بنده هم پس گرفتم

رئیس - پیشنهاد دیگری فرائت می شود (شرح ذیل قرائت شد)

پیشنهاد میکنم در قسمت سوم ماده واحده بعد از جمله کسانی که خود را مشمول این قانون میدانند اضافه شود جز در مورد کسانی که خاک ایران را ترک کرده اند و بخارج رفته اند. دکتر عبده

رئیس - آقای دکتر عبده

دکتر عبده - بنده پس گرفتم

رئیس - پیشنهاد دیگری فرائت می شود (شرح ذیل قرائت شد)

پیشنهاد میکنم تبصره زیر به ماده واحده اضافه شود : کسانی که در وقایع آذربایجان شرکت داشته و مرتکب قتل و غارت نگردیده اند و یا معرک و مسیب اصلی نبوده و بخارج رفته اند و از تاریخ تصویب این قانون تا دو ماه مراجعت نمایند مشمول عقومقرر در این قانون میشوند. دهقان

رئیس - آقای دهقان

دهقان - يك ماده ای پیشنهاد شد که هر کس که فرار کرده است شامل این قانون نمیشود مگر بموجب تصویب نامه هیئت وزیران یا رای مجلس شورای ملی ولی یکمده کسانی که رفته اند فرار کرده اند کسانی هستند که با جبار رفته اند نه مرتکب قتل شده اند و نه مرتکب قتل و غارت نبوده خود در خلخال که بودم دو نفر را گرفته بودند کفبلا فرار کرده بودند آنها را حبس کردند و در محاکم نظامی محاکمه کردند معلوم شد که هیچ تعصیری ندارند یعنی در موقعی که این متجاسرین فرار میکردند بظاک بیگانه يك ماده ای را هم با خودشان کوچ دادند و بردند (بهادری - تمام مردم آستارا را بردند) بفرمائید مردم آستارا را بردند بنده بموجب این پیشنهاد نوشته ام که کسانی که مرتکب قتل و غارت نشده اند و بظاک بیگانه رفته اند اگر تا دو ماه دیگر برگردند بایران مشمول این قانون میشوند توجه بفرمائید چون این اشخاص شامل حق نمیشوند این پیشنهاد را بنده کردم (بکنفرانز نمایندگان - این قانون آنوقت مشمول همه میشود) بنده گفتم کسانی که مرتکب قتل و غارت نشده اند و بظاک خارج رفته اند اینها را میخواهم تشویقشان بکنیم که تری هم نداشته باشند و بتوانند خودشان بظاکشان برگردند (صحیح است)

دکتر معظمی - بنده مخالفم

رئیس - بفرمائید

دکتر معظمی - بنده مخالفی که با این پیشنهاد کردم در نتیجه این بود که يك تذکری در مجلس داده شود و آن این است که در این چند روزهای که

بنده مسافرت بودم غالباً می شنیدم که در مجلس مذاکره میشود در این جلسه مجلس تصویب دارد بیکمده ایرا که گرفته اند و برده اند در يك معمل دیگری در بندر عباس و سایر جاها در مجلس هم می فریاد میکنند که گرم است در صورتی که کسی که تمبید است و برده اند بندر عباس این در اختیار و حتی از وظیفه دولت است که یکمده ای کدر حال تلف شدن هستند مکانشان را تغییر بدهد و علاوه بر این وقتی که این قانون تصویب شد يك صده ای که بر خلاف قانون اساسی و قانون عمل کرده اند آن مأمورینی که مرتکب این اعمال شده اند آنها معاف نخواهند شد در این مملکت بایستی کلیه افراد از قوانین استفاده ببرند و بفرمانند شوند (صحیح است) کلیه افراد يك مملکت بایستی در پناه قانون زندگی کنند مقصر را بنده شخصاً حق ندارم که بزمن باید برود بحکمه خودم حق ندارم که او را بزمن، کسی که توی گوش من زده است حق ندارم او را بزمن باید به محکمه تسلیم کنم بنابر این قانون بایستی در مملکت اجرا شود و اگر در يك مملکتی قانون درش اجرا نشود اگر اشخاصی هم بطور استثناء از آن منتفع میشوند بالاخره صدمه اش را خواهند خورد با خودشان یا اخلافتان پس این تبصره ای که این جا ذکر شد برخلاف بوده و جناب آقای تقی زاده هم از وزیر دادگستری سؤال کرد و جوابی که داده شد قانع کننده نبود و جواب صریح قانونی نبود و این بود که خواستم عرض کنم که مجلس شورای ملی این را قبول نمیکند که افراد را بدون مجوز قانونی تعبد کنند، با مجوز قانونی از بنده هم میشود سلب مصونیت کرد و بنده را توقیف کرد ولی بر خلاف قانون نباید بکنند و اگر الان در بندر عباس کسانی از کرمان دارنده ازمین میروند و میبینند این تصویب خود دولت است و ممکن است آنها را به نقاط دیگری بفرستند. اداراجع به پیشنهاد آقای دهقان میخواستم عرض کنم که پیشنهاد عده ای اینطور خارج شده باشند و این هم با خود هیئت دولت است ولی نظر جناب عالی تأمین است و در لایحه گفته شده است که دولت میتواند اشخاصی را معاف بکند (صحیح است) مدت هم معین نشده است چون هیئت دولت مختار است باینکه در يك موعد معینی هر وقتی که باشد وقت معین نشده است بنابر این نظر جناب عالی تأمین است و آن اشخاصی که مقصر نباشند وقتی که آمدند هیئت دولت رسیدگی میکند وقتی مقصر نبودند عفو میشوند. يك جمله دیگری که میخواستم استفاده کنم این است اینجا نوشته است کسانی که خود را مشمول این قانون میدانند و دولت بانظر آنها موافق نیست میتواند بدیوان کشور شکایت کنند این عبارت گمان می کنم مقصود آن قسمت اول بوده است که آن قسمت را آقای تقی زاده حذف کردند چون آن قسمت را صراحتاً هیئت دولت قبول کردند میخواستم عرض کنم که این قسمت را هم ملاحظه بفرمائید که تناقضی نداشته باشد.

رئیس - رای گرفته می شود به پیشنهاد آقای دهقان آقایانی که موافقت قیام کنند (چند نفری برخاستند) تصویب نشد.

دهقان - بنده پس گرفتم پیشنهاد را.

رئیس - رای گرفته شد و تصویب نشد.

میخواستید قبل از رای بفرمائید - پیشنهاد دیگری قرائت می شود.

(شرح ذیل قرائت شد)

پیشنهاد می کنم بجمله اول قسمت دوم ماده واحده اضافه شود : مشمول این قانون نسبت بکسانی که در قیام مزبور عامل مؤثر و یا از روسا بوده و بواسطه ارتکاب جرائم مذکور محکوم شده و بااعلا تحت تعقیب هستند. دکتر جلال عبده

رئیس - آقای دکتر عبده

دکتر عبده - بنده پس گرفتم

رئیس - پیشنهاد دیگری فرائت می شود (شرح ذیل قرائت شد)

پیشنهاد میکنم بجای عبارت مناطق آذربایجان و زنجان مذکور در قسمت اول ماده واحده نوشته شود «آذربایجان و زنجان» دکتر جلال عبده

رئیس - آقای دکتر عبده

دکتر عبده - بنده پس میگيرم

رئیس - پیشنهاد دیگری فرائت می شود (شرح ذیل قرائت شد)

پیشنهاد میکنم در متن ماده اضافه شود «جز در مورد متهمین نظامی»

رئیس - آقای دکتر عبده

دکتر عبده - بنده پس می گیرم

رئیس - پیشنهاد دیگری فرائت می شود (شرح ذیل قرائت شد)

پیشنهاد میکنم در ماده واحده بجای «وقایع» (فائله) نوشته شود عبارت «ناشی از قیام کرده و» حذف شود و بجای عبارت «ناشی از قیام» عبارت «مربوط بفاصله مزبور» گذارده شود. دکتر شفق

وزیر دادگستری - قبول میکنم

رئیس - پیشنهاد دیگری فرائت می شود

پیشنهاد میکنم تبصره زیر بپاده واحده اضافه شود : اشخاصی که در قیام پیشه وری ست رسمی داشته اند در آذربایجان رئیس اداره یا وزیر بوده اند مشمول این قانون نخواهند بود. لبقوانی

رئیس - آقای لبقوانی

لبقوانی - مقصود بنده این است آقایانی که داخل در این کار بوده اند دولت تشکیل داده بودند وزیر عدله شده بودند حکم اعدام میدادند، حکم غارت میدادند، انصاف نیست که این اشخاص عفو بشوند و ما این عمل را درباره این ها بکنیم (صحیح است)

بعضی از نمایندگان - دو مرتبه فرائت بشود.

(شرح سابق قرائت شد)

وزیر دادگستری - بنده قبول دارم بشرط این که نوشته شود در فائله پیشه وری.

مهندس مآولدی - باید تذکر داده شود وزیر حکومت پیشه وری.

نصحت وزیر - بنده میخواستم استدعا کنم از لحاظ اصلاح عبارتی که الان مجلس شورای ملی قبول کرد بجای آن کلمه قیام پیشه وری اگر مرفوع بفرمائید فائله آذربایجان بهتر است و آن قسمت آخرش هم بجای مشمول عفو نخواهند شد مرفوع

بفرمائید مشمول این قانون نخواهند شد (بسیار خوب)

رئیس - با این اصلاح دولت قبول کرد.

دکتر عبده - ست رسمی در این پیشنهاد آقای لبقوانی معنی ندارد.

شریعت زاده - بنده با این جمله ست رسمی در این ماده مخالف هستم.

رئیس - دولت باین اصلاح قبول کرد پیشنهاد دیگری فرائت می شود :

پیشنهاد میکنم کلمه «مناطق» باستانهای آذربایجان و زنجان «تبدیل شود» اسکندری

رئیس - آقای اسکندری

اسکندری - بنده میخواهم از آقایان استدعا کنم که یک قدری دقت بفرمائید ممکن است بصورت ظاهر بگوئید که آقا این کلمه را تبدیل بیک کلمه دیگر کردن چه اهمیت دارد؟ بنده هم میگویم زیاد اهمیت ندارد ولی شما که دولت هستید، شما که مجلس هستید برای خاطر يك و کبیل این کار را بکنید و این هم در معنی بسیار اهمیت دارد، مناطق يك معنای استعار ای هم دارد که در يك موقعی از آن سوه استفاده میشود، و حالا بجای اینکه نوشته شود در مناطق آذربایجان و زنجان، بنویسید که در استانهای شرقی و غربی، یا استان آذربایجان و شهرستان زنجان، این که عیبی ندارد امپوارم اقلا این یکی را بنفقت مردم قبول کنید.

وزیر دادگستری - قبول میکنم

رئیس - پیشنهاد دیگری فرائت می شود

پیشنهاد میکنم به پیشنهاد آقای حائری زاده و دیگران که تصویب شده و اجازه فرجام بحکومین در دادگاههای نظامی میدهند فقط شامل اشخاص غیر نظامی میباشد.

دهقان - آقای دهقان

دهقان - آقایان باید قبول کنند که ارتش يك وضع خاصی دارد و اشخاص نظامی با اشخاص عادی و ضمیمشان فرق دارد، قوانین نظامی يك قوانینی است که نباید شامل حال غیر نظامی ها بشود و غیر نظامی ها هم بایستی شامل قوانین نظامی بشوند و باید ما طوری بکنیم که رسته انتظام در ارتش از هم یاره و گسیخته نشود، اینجا يك پیشنهادی آقای حائری زاده کردند که جناب آقای وزیر جنگ هم نبودند و تصویب شد (مکی تشریف داشتند) نبودند حالا اجازه بفرمائید بنده عرضم را بکنم آن ماده ای که پیشنهاد کردند شامل حال نظامی ها هم میشد در صورتیکه شاید این کار مصلحت نباشد بنده هم میخواهم که جناب آقای وزیر جنگ این موضوع را توضیح بدهند و هم اینکه کاری نکنیم که رسته انتظام را در ارتش یاره بکنیم که يك وضع خاصی پیش بیاید، این است که بنده پیشنهاد کردم آن کسانی حق فرجام دارند که در محاکم نظامی محکوم شده باشند و سوبل باشند نه نظامی، نظامی باید مطابق قانون نظام محاکمه بشود

معمد مآولدی - مجلس يك مرتبه رای داده است

وزیر جنگ - اجازه بفرمائید؟

رئیس - بفرمائید.

وزیر جنگ - آقایان نمایندگان محترم توجه فرمودند که بنده وقتی که آن لایحه را تقدیم کردم عرض کردم که در این مدت بررسی شده از سال ۱۳۱۸ و نواقصی در کارهای دادرسی ارتش بود اصلاح شد و لایحه آن تقدیم گردید، آنچه نواقص در کارهای دادرسی ارتش بوده بررسی شده است دقت شده است و این لایحه اصلاحی تأمین میکند، اما در مورد پیشنهاد آقای حائری زاده بنده اینطور استنباط کردم که منظور ایشان فقط سوبلها میباشد اگر اینطور باشد بنده هم با آن موافق امادر قوانین ارتش آقایان ملاحظه بفرمائید که ارتش کشور ایران روی همان اصلی ایستاده است که تمام ارتش های دنیا ایستاده اند هیچ مقبول نیست سربازی که مرتکب يك عملی یا يك افسری که مرتکب يك عملی میشود این عمل را که در دادگاههای ارتش صدصده میشود رسیدگی کرد اگر این را بپادگاه های عادی بفرستند اصلا قضاوتش ممکن نیست، سرباز مطابق تمام قوانین دنیا وقتی از جنگ فرار کند آناً باید اعدامش کرد این را چطور در دادگاه سوبل میشود تعقیب کرد؟ بنا براین بنده تقاضا میکنم برای اینکه تزلزلی در کارهای ارتش ماییش نباید طوری این پیشنهاد تصویب بشود که کار ارتش بگذرد و این طور درست در نیاید و این پیشنهاد باید مشمول حال اشخاص سوبل باشد

رئیس - آقای حائری زاده

جمعی از نمایندگان - مجلس رای داده است.

حائری زاده - من میخواهم توضیح بدهم که رفع اشکال ایشان بشود بنده در این پیشنهادی که تقدیم کردم توضیح دادم که سیستم کارهایی که در محاکم هست در هر روز ارتشخانه ای يك محاکمات انتظامی دارند، دارائی برای خودش دارد، يك مقرراتی هم وزارت جنگ برای خودش دارد، دادگستری هم برای خودش دارد، آن قسمت نظام همه مشمول نظامیها است، در وزارت کشور مقرراتی هست که در باره افراد اجرا میشود و یک جریمه های عمومی است که این محاکمات ارتش در آنها دخالت میکنند در این جریمه های عمومی، در جرایم عمومی مگر نظامیها بشر نیستند مگر ایرانی نیستند مگر اینها تعصیری دارند که باید این ها را وری يك مقررات تلخ و تنیدی نیست و نابودشان بکنید در این قسمت ها ما گفتیم اجازه تمیز داشته باشند، بیشتر اجازه تمیز بود تا يك حدودی، آن قانون محاکمات آمده است غیر از حکم اعدام و حکم حبس دائم برای سایر احکام تمیز را جایز ندانسته حکم را قطعی دانسته و این مسئله خیلی اسباب اشکال شده است يك شخصی را از کرمان کشته اند آورده اند اینجا بنام اینکه تو رئیس ایل بودی چندین سال محکومش کردند این شخص باید حق تمیز داشته باشد که يك جانی برسی بشود که اعمال غرض در باره این شخص نشده باشد نظامی و غیر نظامی در مقابل ما فرق ندارد قسمت انتظامی و کار های داخلی وزارت جنگ البته در محاکمات خودش رسیدگی میشود و ربطی به محاکم عمومی ندارد ولی بفرض که جرایم عمومی

را با آنها نسبت میدهند مثل اینکه توفتی کتاب اطاعت کور کورانه را نوشتی و اسباب زحمت درست کردی بروید این مردیکه را اعدامش کنید این شخص باید حق تمیز داشته باشد و در جانی رسیدگی بکنند باین جهت من مخالف هستم باین پیشنهاد.

آزاد - من هم مخالفم

وزیر دادگستری - بنده قبول کردم

بعضی از نمایندگان - جی را قبول کردید باید رای گرفته شود. (همه نمایندگان)

مکی - به پیشنهاد آقای حائری زاده رای داده شده است و این پیشنهاد مخالف پیشنهاد ایشان است.

رئیس - مجلس بیکمده رای داده است بنا براین قبول این پیشنهاد هم بسته برای مجلس است و حالا يك نوبه دیگر این پیشنهاد آقای دهقان فرائت میشود که رای گرفته شود (شرح سابق قرائت شد)

رئیس - عبارت هم گویا صحیح نیست

دهقان - محکومین دادگاههای نظامی را آقای حائری زاده پیشنهاد کردند که حق فرجام داشته باشند و الا نظامی برود در محاکم عمومی این کار درست نیست. بنده میگویم فقط شامل غیر نظامی ها باشد.

وزیر جنگ - عرض کنم که از آقایان نمایندگان محترم متنی میکنم که توجه خاصی بپذیرید بفرمائید ارتش يك وظایف خاصی در پیشگاه ملت دارد، ارتش همه ساله يك عده از جوانان این کشور را در تحت تعلیم و تربیت قرار میدهد، اگر بنا بشود این افراد راه گریز داشته باشند در انضباط و انتظامات خدمتی بلا تردید آن نمره و آن نتیجه کاملی را که میخواهید از ارتش بگیرد بدست نخواهد آمد، زیرا این افراد اهم از این که در دانشکده افسری افسر میشوند یا افرادی که میآیند سرباز میشوند اینها باید یای بند بیک مقررات شدیدی باشند، راجع باین که در دادگاهها اگر فلان سوبل میآید یا رئیس ایل محکوم میشود بدهند بپادگاههای کشوری کاملاً صحیح است بنده حرفی ندارم چون ممکن است در این جا اشتباهی شده باشد و راه بهتری برای محاکمات باشد، آیا کار های ارتش مربوط بمقررات خودش است، در هر حال مقررات ارتش ما مثل قوانین تمام ارتشهای دنیا است و اگر چنین چیزی در دنیا وجود داشته باشد بنده هم موافقم.

رئیس - رای گرفته میشود آقایان توجه کنید (عده کمی برخاستند) تصویب نشد پیشنهاد دیگری فرائت میشود.

(پیشنهاد پنجم تبصره زیر اضافه شود)

اشخاصیکه در دولت و مجلسین که در آذربایجان تشکیل شده بود و در موقع فائله آذربایجان انتخاب شده اند از حقوق مدنی محروم و مورد تعقیب واقع شوند. ملک مدنی

رئیس - آقای ملک مدنی

ملک مدنی - گرچه آن پیشنهاد آقای لبقوانی تقریباً نظر بنده را تأمین کرده است

باین معنی که پیشنهاد کرده اند اشخاصی که سمت رسمی داشته اند درغالبه آذربایجان آنها مشمول این قانون نیستند . اما اینجا بنده این پیشنهاد را دادم برای این که اشخاصی که در آن قیام آذربایجان یا هر اسمی را که میخواهد برای آن قائل شوید . مجلس تشکیل دادند . دولت تشکیل دادند . اشخاصی بودند که در آن جا عضویت داشتند اینها تمام از حقوق مدنی معرومند زیرا که بر علیه تمامیت مملکت قیام کرده اند و این اشخاص مشمول این قانون نباید بشوند . الان هم چند نفرشان توی شهر طهران هستند و الان بنده عقیده ام را اینجا عرض میکنم اگر ما بخواهیم مملکت داری بکنیم همانطور که جناب آقای تقی زاده فرمودند اشخاصی که در مرحله دوم بودند و گناه داشتند ما گناهشان را عفو میکنیم این صحیح است ولی اشخاصی که اصولاً با علم و اطلاع قیام بر علیه حکومت ملی و حکومت مرکزی کردند و دولت تشکیل دادند و الان هم توی این شهر راست دارند میگردند و راه میروند نباید معاف بشوند و روی این اصل گمان نمیکنم هیچکدام از آقایان منکر این قضیه بشوند بنده این پیشنهاد را که کردم برای این بود که توضیح عرض کرده باشم که این اشخاص نباید مشمول این قانون بشوند و اساساً این اشخاص از حقوق مدنی معرومند هستند . تمام بدبختی این مملکت (بنده عقیده خودم را عرض میکنم) برای این است که خائنین و جاسوسان این مملکت مجازات ندیدند این امر از زمان داریوش و اسکندر معمول بوده کدام خائن را دار زدید در این مملکت ؟ عرض میکنم آنهایی را که بی جهت گرفته اند و مجازات شده اند نباید مجازات بشوند . همان دسته اول ، همان هائی که مجلس تشکیل دادند . دولت تشکیل دادند گناهکار بودند ، مردمی که در آذربایجان نشسته اند يك دولت انقلابی آنها را احاطه کرده و استیلا پیدا کرده چکار کنند ؟ این مردم بیچاره ناچارند تبعیت کنند و ما آن سبب این اصلی را که دولت تشکیل دادند مجلس تشکیل دادند گناهکار میدانیم و من عقیده ام را اینجا عرض میکنم این اشخاص باید مجازات بشوند و از حقوق مدنی همیشه محروم باشند (صحیح است)

رئیس - آقای نورالدین امامی مخالفید ؟
بفرمائید .

امامی - پیشنهادیکه جناب آقای ملک مدنی فرمودند (آقای ملک مدنی استعفا میکنم توجیه بفرمائید) پیشنهادی که جناب آقای ملک مدنی فرمودند که وزراء و وکلای آذربایجان مشمول این قانون نباشند يك قسمت صحیح است وزراء را ما همه مان موافقیم ولی این قسمت را توجیه بفرمائید که يك عده ای را در آن جریان باسرنیزه وکیل کردند آوردند ، پس اقبال السلطنه سردار ما کوئی که ۷۰۰ سال سرحدات آذربایجان را حفظ کرده او را باسرنیزه آوردند وکیل کردند و شبانه فرار کرد و نه ماه قايم شد در دهش و بعنوان کسالت نیامد به تبریز این شخص دیگر مجرم نیست او را باید تشویق کرد . ۷۰۰ سال است پسران سردار این سرحدات را حفظ میکنند (ملک مدنی - ایچکی که الان هم در شهر دارد میگردد چطور ؟) ایچکی در دوره

چهاردهم باشا اینجا نشسته بود جواز باو دادید ، الان هم با جواز هائی جو در خیابان های تهران صاحب آلاآت لوب و میلیونها پول شده من قبول دارم فرمایش آقارا ولی پس اقبال السلطنه و امثال او چندین نفر هستند که آنها را باید تشویق کرد و از آنها قدردانی کرد این اشخاص را چطور میشود مشمول این پیشنهاد کرد ؟ این را توجیه بفرمائید بنده نسبت بوزراء کاری ندارم ولی نسبت بوکلا باید توجیه بفرمائید آنهایی که حقیقتاً خائنین مشمول این قانون هستند باید برون مجازات بشوند و آن هائی که نیستند باید تشویق هم از آنها بشود

رئیس - رأی باید گرفت آقایان توجیه کنید يك مرتبه ديگر قرائت میشود (شرح سابق قرائت شد)

برزنجی - آقا این را اصلاح کنید و بنویسید حقوق اجتماعی نه حقوق مدنی ، حقوق مدنی یعنی زنش مطلقه است یعنی اموالش مصادره است

ملک مدنی - بسیار خوب حقوق اجتماعی نوشته شود ، عرض کنم بنده مقصودم این است که اشخاصی که در این جریانات مسبب اصلی بودند آن ها را بجزایات برسانند و این را میخواهم بعرض مجلس شورای ملی برسانم که آقایان آذربایجانی ها بنظر بنده صلاحیت دارتر از دیگران هستند زیرا آنها صدمه خوردند ، آنها وارد بودند اگر چنانچه احساس میکنند و کلانی بودند که واقف يك قدری تحت تأثیر واقع شدند و انتخاب شدند بنده هم موافقت میکنم که قسمت و کپش را حذف کنیم ولی لافاقل وزیرش را قبول کنید .

رئیس - قسمت وزراء و رؤسا قبول شد آقای لبقوئی پیشنهاد کردند دولت هم قبول کرد ديگر پیشنهادی نیست بجز پیشنهادی که ۰۰۰۰۰ (رحیبیان - اعلام رأی فرمودید) بچه چیز ؟ (رحیبیان - بناده واحد) اعلام رأی نشده بازم پیشنهاد جدیدی رسیده است ، پیشنهاد اتی بوده است که جلسه قبل رفت بکمیسیون که البته بآن ها رأی گرفته نشود ولی يك پیشنهادی است مال آقای اردلان که مجلس بآن رأی داده است ولی کمیسیون رد کرده حال قرائت میشود و برای تکلیف نهائی در مجلس رأی گرفته میشود (شرح زیر قرائت شد)

ریاست محترم مجلس شورای ملی اینجناب تبصره الحاقیه زیر را پیشنهاد مینمایم :
تبصره - دولت مکلف است بلا فاصله پس از تصویب این قانون هیئت مورد اعتمادی را مأمور نماید که بتحقیق بپردازند چنانچه از طرف مأمورین دولت در آذربایجان و زنجان بعنوان متجاسرین یا هر عنوان دیگری از اهالی و جوهی دریافت شده است پس از تسلیم مأمورین بدادگاههای مربوطه فوراً در استرداد جوه مآخوذه اقدام بعمل آورده گزارش نهائی هیئت را بمجلس تقدیم دارد

رئیس - کمیسیون رد کرده است . حالا باید رأی نهائی گرفت اول قابل توجیه شد ولی کمیسیون رد کرد .

حاذقی - مجلس نظر کمیسیون را رد میکند ولی کمیسیون صلاحیت نداشته است که رد کند اجازه بفرمائید .

رئیس - بفرمائید .
حاذقی - در این خصوص میخواستم عرض کنم که در هر موضوع رأی مجلس قاطع است و هر موقعی که اختلاف نظر باشد رأی مجلس قاطع است . بنا براین کمیسیون حق ندارد رأی را که اکثریت مجلس داده است رد کند .

رئیس - اول مورد توجه شده و رفته است بکمیسیون کمیسیون رد کرده و مجلس بعد باید رأی بدهد .

اردلان - اجازه بدهید بنده توضیح بدهم بترسم رد بشود .

رئیس - بفرمائید .
اردلان - آقایان نمایندگان محترم یکمرتبه باین پیشنهاد بنده رأی داده اید و دو سه مرتبه هم در این خصوص توضیح داده ام ، در این قانون اختصاصی که برای آذربایجان عفو عمومی میخواهد بدهید بنده هم پیشنهاد کردم که يك کمیسیون مأمور رسیدگی بشود اینرا خواهش میکنم رأی بدهید

رئیس - رأی گرفته میشود پیشنهاد آقای اردلان آقایانی که موافقت قیام کنند (اکثر برخاستند) تصویب شد . (احست) پیشنهاد دیگری رسیده است که قرائت میشود .

پیشنهاد میکنم در باب عبارت سمت رسمی توضیحات داده شود تا معلوم گردد از سمت رسمی داشتن منسوب شدن اشخاصی است از طرف متجاسرین در مقامات و قسمت های مؤثر خلاف قانون با اختیار خود آن اشخاص . دکتر شفق

دکتر شفق - در آن تبصره ای که گذشت گویا آقایان توجیه فرمودند که کسانی که سمت رسمی داشتند در آذربایجان يك عده شان مأمورین خود دولت بودند که مدتی متجاسرین مطابق مصالح وقت آنها را در جای خودشان باقی گذارند اگر بنا بشود ما با گذراندن این تبصره تمام اشخاصی که سمت رسمی داشتند مجازات بکنیم باید یا پیشنهاد تجزیه بکنیم یا این که آقای رئیس توضیحی بدهند بفرمائید که مقصود کسانی هستند که بر خلاف قانون از طرف متجاسرین و با اختیار خودشان در مقامات مؤثر منسوب شده اند - فرض بفرمائید افراد شهریانی اینها يك عده شان در کارهای خودشان باقی بودند این ها را که عفو نمیشود مشمول فراد داد . این را با توضیح بفرمائید یا پیشنهاد تجزیه بشود .

رئیس - البته مقصود آن اشخاصی است که در آن قائله از طرف آنها برایشان حکمی صادر شده و بکار مشغول شده اند نه اشخاصی که از طرف حکومت مرکزی و دولت بکار انتخاب شده بودند .

حاذقی - من مخالفم .
رئیس - بفرمائید .
حاذقی - من استعفا میکنم آقایان نمایندگان محترم برای من که بطور اختصار عرض میکنم توجیه بفرمائید وقتی که حکومت رم شرقی در معرض سقوط بود کشیها و علمای آنجا کمیسیون میکردند جلسه تشکیل میدادند و مورد مباحثه شان این بود که آیا عیسی که با ساسان رفته است جسمش رفته است یا روحش رفته است و از این قبیل مباحثه اینقدر کردند که مملکت را بانقراض کشیدند و از بین بردند

بطوریکه استش هم از صفحه تاریخ معو شد . اسامی که آقایان نمایندگان محترم با این پیشنهادات مختلف رمتشنتی که هر کدام این هادر خارج محتاج بدقت و تحقیق و بررسی و توجیه بنایمی است که از این پیشنهادها دارند و همه راضیه کردن بیک قانونی که مبتنی بر يك ارفاق و بخشایش و عفو بوده است این بر خلاف اصول قانون گذاری و اساساً اسباب توهین نسبت بتمام مجلس شورای ملی است ، من میخواستم از آقایان محترم استعفا کنم با در نظر گرفتن اوضاع و احوال مملکت و رویه ای که هفتاد و هشتاد و هشتاد و هشتاد که از افرات و تفریط برکنار هستند اجازه بفرمائید که این قانون تصویب بشود نظامنامه بوکلا اجازه داده است برای شور و بحث و مطالبه و برای اینکه قانونی بدون اینکه جامع الاطراف باشد نگذرد پیشنهاد بدهند و بحث بکنند ولی اگر اینموضوع از حد اعتدال و میانه روی بگذرد مشمول آن جمله الجاهل اما مفرط او مفرط میشویم و در عرف عقلائی ما مشمول هستیم اجازه بفرمائید این قانون تمام مراحل آن طی شده است و روشن شده است و افکار نمایندگان و افراد خارج متوجه شده است که عده ای از اشخاص که در يك موقعی تحت تاثیر شرایط خاصی مرتکب يك خلافی شده اند این اشخاص مشمول این عفو بشوند وقتی آقایان پیشنهاداتی میفرمائید نظیر همین پیشنهاد که مورد نظر جناب آقای دکتر شفق واقع شده است باید تازه مابعد از يك مدتی بنشینیم يك قانون دیگری وضع کنیم برای کسانی که الان دو باره آنها را در بند و گرفتاری مماندیم البته من که با این پیشنهاد مخالفت کردم منظورم مخالفت با قبول این نبود نظرم این است که آقایان محترم گذشت داشته باشند اجازه بدهند که این قانون تصویب بشود و این گرفتاری برای ما پیش نیاید من این موضوع را اجازه میخواهم توضیح بدهم که در مجلس نمایندگان فرانسه اخیراً برای يك پیشنهادی که وزیر مالیه وقت داده بود مطابق اطلاعی که راديو داد يك جلسه ای که روز و چهار شب متوالی تشکیل شده بود نشستند و بحث کردند و يك قانونی وضع کردند ولی مالان ۴ ماه است يك قانون عادی و ساده ای راه میخورمشوقش هستیم در حالی که دهها قانون لازم تر و مهمتر در امور مملکت در دستور داریم که یکیش عبارت از بودجه کل مملکتی است و دیگری لایحه برنامه ۷ ساله و دیگری اختیارات انجمن های ایالتی و ولایتی اجازه بفرمائید ما امروز این قانون را تمام کنیم و تمام بشود و جناب آقای رئیس هم برای گذراندن این قوانین بعد از این هر روز جلسه تشکیل بدهند .

رئیس - جنای آقای دکتر شفق در آن توضیحی که دادند که قید بشود مجلس هم تصور میکنم همین نظر را داشت با این ترتیب این قانون میگذرد .

دکتر شفق - عبارت را بنده نوشتم که با این ترتیب این قانون تصویب بشود

رئیس - عبارت را اصلاح بفرمائید تا قرائت شود (شرح ذیل قرائت شد)
منظور از سمت رسمی داشتن منسوب شدن

اشخاصی است از طرف متجاسرین در مقامات مؤثر خلاف قانون با اختیار خود آن اشخاص

رئیس - پیشنهادی آقای نبوی داده اند که این کلمه سمت رسمی حذف بشود . بفرمائید آقای نبوی .

نبوی - این کلمه سمت رسمی که در این پیشنهاد هست اسباب زحمت فوق العاده خواهد شد تمام آنهایی که تا امروز تعقیب شده اند و حالا میخواهند معاف بکنند سمت رسمی داشته اند يك عده باسبان بوده اند یک عده ای مالیات وصول می کردند ، يك عده ای مأمور کشف قاچاق بودند مقصود این نیست که این اشخاص معاف نشوند از تمام توضیحاتی که هیئت دولت دادند و مذاکراتی که در این چند روز شده است و توضیحاتی که جناب آقای تقی زاده دادند این است که آنهایی که گناهشان از این هم بیشتر بوده معاف بشوند اینهایی که الان مورد تعقیب قرار گرفته اند همه سمت رسمی داشته اند اگر يك کسی را مأمور کرده اند که از يك شهری يك یا کتی را ببرد بشهر دیگری برساند این شخص سمت رسمی داشته است پس اگر اینها را نخواهیم معاف کنیم و مجازات بکنیم منظور ما عملی نمیشود و هیچکس مورد معافیت قرار نمیگیرد بنا براین استعفا میکنم که این کلمه سمت رسمی حذف بشود .

بفرمائید آقای مهندس رضوی آموزگار انهم که بچه هارا درس میدادند سمت رسمی داشته اند و حالا اگر ما بخواهیم آنها را بجزایات برسانیم خوب نیست (صحیح است)

رئیس - آقای دکتر شفق .
دکتر شفق - پیشنهاد بنده بانظر آقای نبوی یکی است به پیشنهاد اصلاحی بنده گویا قبلاً رأی داده شد بعد نظر ایشان که درباره تبصره پیشنهادی آقای لبقوئی است باید این موضوع روشن شود چون در پیشنهاد آقای لبقوئی موضوع روی همین سمت رسمی است پس بفرمائید اصلاً پیشنهاد ایشان حذف بشود چون به پیشنهاد بنده رأی دادند نظر ایشان تأمین است

صانقی - پیشنهاد تجزیه بفرمائید

رئیس - پیشنهاد آقای لبقوئی رؤسا ادارات و وزراء بود که قبول شد آقای دکتر شفق منظورشان چیز دیگری است میگردند آن اشخاصی که در آن موقع حکم از طرف متجاسرین برای آنها صادر شده و با اختیار خودشان بوده آنها شامل نیستند و باید رأی بگیریم به پیشنهاد آقای دکتر شفق .

مهندس رضوی - پیشنهاد ایشان را بخواهید

رئیس - عده کافی نیست تأمل بفرمائید .
دکتر امینی - اجازه بفرمائید آقای هاشمی رئیس کمیسیون دادگستری يك توضیحی بدهند .

عامری - میخواهند من توضیح بدهم ولی من توضیح نمیدهم .

رئیس - يك پیشنهادی خودشان بدهند و روی آن توضیح بدهند آقای حاذقی مخالف بودند و صحبت کردند يك پیشنهادی لطف کنند و روی آن صحبت کنند .

رئیس - عده در جلسه بقدر مذاکره هم کافی نیست کجا تشریف میبرند آقایان .
دکتر اعتبار - دولت مثل اینکه مایل نیست که این لایحه بگذرد .

مهلل (ممان پارلمانی نخست وزیر) - اگر رأی گرفتن بلا یحه حضور دولت را لازم دارد بیاینه در جلسه .

رئیس - پیشنهاد تجزیه شده است بیده تجزیه رأی گرفت . اسامی آقایانی که تیرون رفته اند قرائت می شود .

هکی - دولت اکثریت ندارد .

رئیس - اسامی آقایانی که بیرون رفته اند مطابق نظامنامه قرائت می شود و آقایان هم اطلاع دارم میگویند ما نمایم .

(اسامی آقایان بشرح ذیل قرائت شد)
آقایان : دهقان - سالار - بهزادی - مسعود تابتی - نهرمان - دولتشاهی - لبقوئی .

۴ - موقع و دستور جلسه بعد - ختم جلسه

رئیس - بالاخره این گفتار هم اگر بیاینه عده برای دادن رأی کافی نیست مجلس را ختم میکنم ، مجلس روز سه شنبه پس فردا برای رأی باین لایحه يك پیشنهاد هم مانده است که قرائت می شود و رأی گرفته می شود

(مجلس نیم ساعت بعد از ظهر ختم شد)
رئیس مجلس شورای ملی - **رضا حکمت**

قوانین

شماره ۹۰۹۲ - ۲۴ ر ۲۲۷
وزارت دارائی

رونوشت نامه شماره ۳۳۷۱ - ۲۷ ر ۳۲۷
وزارت دربار شاهنشاهی دایر بصدر اجازه اجرای قانون یکدوازدهم تیرماه ۱۳۲۷ بضمیمه رو نوشت قانون اجازه پرداخت يك دوازدهم حقوق و هزینه کل کشور بابت تیر ماه ۱۳۲۷ برای اطلاع آن وزارت فرستاده می شود .

از طرف نخست وزیر

جناب آقای هژیر نخست وزیر
تصویب قانون قاچاق و قانون يك دوازدهم تیر ماه ۱۳۲۷ را که اخیراً از مجلس شورای ملی گذشته است بطوریکه چند روز پیش در شورای عالی اطلاع دادید تلگرافاً بپرسش پیشگاه مبارک اهل حضرت همایون شاهنشاهی رسانیده بودم و اجازه اجرای آنها را تلگرافاً صادر فرموده اند و اینک مراتب را بدین وسیله جناب عالی ابلاغ مینمایم .

رئیس کل تشریفات و کفیل وزارت دربار شاهنشاهی

قانون اجازه پرداخت يك دوازدهم حقوق و هزینه کل کشور بابت تیر ماه ۱۳۲۷

ماده واحده - بسوزارت دارائی اجازه داده می شود حقوق و هزینه های مستمر و غیر مستمر وزارتخانه ها و ادارات و دستگاههای دولتی و سایر هزینه های کشور و مصارف عمرانی و تولیدی و وام المنقه را در تیرماه ۱۳۲۷ در حدود اعتبارات

تصویب نامه

اسفند ماه ۱۳۲۶ و با رعایت تبصره يك ماده واحده قانون مصوب آبان ماه ۱۳۲۴ و سایر قوانین و مقررات مالی و كمك هزینه کارمندان كشوری و لشكری را مطابق قوانین و آئین نامه مربوطه از درآمد عمومی سال جاری كشور برداشت نماید .

جزه ۱- ناموقمی که در باب جمع آوری مازاد غله قانون خاصی بتصویب نرسیده است دولت میتواند برای جمع آوری مازادغله و تامین سایر مواد خواربار در مورد محصول سال جاری از همان اختیارات ماده واحده مصوب ۲۴ خرداد ۱۳۲۱ استفاده نمایندولی در حال مازاد فقط از سهم مالکانه اخذ می شود و آنهم در صورتی است که از سه تن تجاوز ننماید .

جزه ۲- کتابها و مطبوعات که از خارجه وارد میشود یا از داخله بخارجه فرستاده میشود از پرداخت هر گونه حق گمرک و عوارض معاف خواهد بود بدیهی است نسخ خطی و نظایر آن که قانون خاص دارد مشمول این جزه نخواهد بود .

جزه ۳- ماشین آلات و لوازم آزمایشگاه ها و سکتاهائی که از طرف اشخاص یا مؤسسات برای مدارس و دانشکده ها بوزارت فرهنگ یا بدانشگاه مجانی و بلا عوض واگذار و اهداء میشود از تادیبه حقوق گمرکی و عوارض معاف خواهد بود .

جزه ۴- دولت مکلف است وجوهی را که از بابت صدی سه اجناس انحصاری و وجوه مأخوذه از بابت ذبایع را که فعلا در صندوق وزارت دارائی جمع آوری شده است بشهرداریهای شهرستان ها پرداخت نماید .

اینقانون که مشتمل بر يك ماده و چهار جزه است در جلسه دوم ارداماه یکهزار و سیصد و بیست و هفت بتصویب مجلس شورایی رسید .

رئیس مجلس شورایی- رضا حکمت

شماره ۲۴۰۱۸
وزارت كشور

۲۷-۵-۱۹

هیئت وزیران در جلسه ۱۳ مرداد ماه ۱۳۲۷ طبق پیشنهاد شماره ۵۴۶۶۲ ر ۱۰۱۲۲۷ وزارت كشور تصویب نمودند از تاریخ صدور این تصویبنامه عوارض مشروحه زیر :

- ۱ - از شلتوك وارده بشهر هر سیصد کیلو
- ۲ - از ذغال وارده بشهر
- ۳ - از هیزم
- ۴ - از روغن خوراکی وارده بشهر هر کیلو
- ۵ - از برنج وارد بشهر هر سیصد کیلو
- ۶ - « کرده »
- ۷ - از قند و شکر آزاد وارده بشهر هر سیصد کیلو
- ۸ - از یشم
- ۹ - از خرماي محصول قصر و تجارتي وارده بشهر هر سیصد کیلو
- ۱۰ - از مرکبات

بمنفع شهرداری قصر شیرین دریافت گردد .
تصویب نامه در دفتر نخست وزیر است

م - ۲۸۳۵

از طرف نخست وزیر

شماره ۱۰۷۶۱۰۸۰۷ ر ۲۷-۵-۱۹
آقای لیوان کارسباریان سردفتر ازدواج
طایفه مسیحیان الیگودرز
بموجب این ابلاغ محل رسیت دفتر شما بشهر
همدان تبدیل میشود

شماره ۱۰۷۵۷۶۳۵۰ ر ۲۷-۵-۱۹
آقای کشیش رفائیل ارمیاسر دفتر ازدواج
طایفه مسیحیان سنندج
بموجب این ابلاغ محل رسیت دفتر شما بشهر
همدان تبدیل میشود

شماره ۱۰۲۶۱۱-۶۶۸۶ ر ۲۷-۵-۱۷
آقای کمال شاه آبادی دفتر یار
درجه اول تهران
بموجب این حکم سمت سردفتری استناد رسمی
درجه سوم شهری (حضرت عبدالعظیم) منصوب می
شوید طبق مقررات مشغول انجام وظیفه شوید .
وزیر دادگستری

شماره ۱۰۷۵۹۵۵۹۵ ر ۲۷-۵-۱۹
آقای ابوالفضل غلامی
بموجب این ابلاغ دفتر شما در قراغ نعیم -
آباد - هیش آباد - خیر آباد - قاسم آباد - تقی
آباد - اهرستان - خرمشاد - کوجه بیوک
سر دو راه حومه یزد برای ثبت ازدواج رسیت میدهد
وزیر دادگستری